

מעין החיים

פר' ויקרא
זכור - פורים
תשפ"ד

גליון י"ט

במשנת כ"ק מרן רביה"ק
מצאנו ז"ע וצאצאיו

ילקוט דברי חיים - ויקרא

מלוקט מפי ספרים וסופרים

ללויים והתחילו שוב לנגן בכלי שירם ניגון של שמחה, כדי שתשוב רוחו אלין, ושחטו הקרבן מיד, וע"כ נתכפר לו שפיה, עכד"ה.

(שער יששכר, חודש תשרי, מאמר שובה ישראל, אות כ)

ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה' וגו'.

בשם הק' מצאנו שמעתי שפי' ושחט אותו היינו להיצה"ה, על ירך היינו בחי' ברית קודש, המזבח היינו אכילה, שלחן דומה למזבח, צפונה היינו ממון, על דרך הכתוב (איוב לו, כב) מצפון זהב יאתה.

(זכרון משה, פרשת ויקרא)

במדרש (ויקרא א, טו) ויקרא אל משה וידבר ה', מכאן אמרו כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו.

ודעת מרמוזו על סדר טהרות, ר"ל אם רוצה שיהיה לו דעת שלימה, אז יעסוק בסדר טהרות, ויהיה תורתו מתקיימת, והבן. לכן אתי שפיר המדרש על הפסוק ויקרא אל משה, כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה ממנו, דטומאת נבילה היא טומאה קלה יותר ממי שלומד בטומאה את התורה הקדושה, והבן. ושמעתי שהגאון הקדוש בעל דברי חיים ז"ל היה מפרש מדרש הנ"ל כן.

(דרשות מהר"ם פארהאנד, עמוד עט)

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' וגו'.

דבר תורה האחרון שאמר רבינו לפני פטירתו היה על הפסוק: אדם כי יקריב מכם קרבן לה' וגו'. ואמר בזה"ל: אדם, אדם הראשון חטא. ושוב אמר: לא, לא אדם הראשון חטא, אלא אנחנו חטאנו (כידוע שכל הנשמות נכללו בנשמת אדם הראשון), והעצה והתשובה לזה, כי יקריב מכם קרבן לה', להקריב את עצמו קרבן לה', ובזה יתקן חטא עץ הדעת.

(י"ג אורות, חלק א, עמוד קיא)

וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו.

שמעתי מאאזמו"ר הגה"ק זי"ע מפה"ק, בשם רבינו הגה"ק המפורסם מצאנו זי"ע בעל דברי חיים, כי מקובל בידם אשר בהקרכת קרבן, בבוא הבעל חטא והביא הקרבן לפני הכהן, ושאל אותו הכהן על מה חטא זה, וסיפר לו האיש בעצבו רוחו במה שנכשל, וצעק הכהן: אוי ואבוי, איך בא לידך כזה חטא לפני הש"י, מלא כל הארץ כבודו, וכיצא דברי מוסר באימה וביראה, ורמזו הכהן ללויים העומדים על דוכנם, והתחילו לנגן בכלי שיה, ניגון התעוררות של בכי, והתחילו הבעלים לסמוך על הקרבן להתודות, חטאתי עבירה פלונית, וחזרתי בתשובה וזה כפרתי, וע"י גודל התעוררות בכה במר נפש בוידי וחרטה, וכאשר ראה הכהן לב הבעלים כי כמעט יצתה נפשו בדברו מרוב המרירות, אז רמז

תוכן הענינים

<p>באר החיים</p> <p>דברי תורה על שבת זכור מבארם של צדיקי בית צאנו זי"ע</p> <p>ו</p>	<p>ילקוט דברי חיים</p> <p>על שבת זכור מלוקט מפי ספרים וסופרים</p> <p>ו</p>	<p>קרויים חיים</p> <p>על הצדיקים ועל החסידים הגה"ק רבי שמעון סופר זצ"ל אבד"ק קראקא</p> <p>ג</p>	<p>באר החיים</p> <p>דברי תורה על פרשת השבוע מבארם של צדיקי בית צאנו זי"ע</p> <p>ב</p>	<p>ילקוט דברי חיים</p> <p>על פרשת השבוע מלוקט מפי ספרים וסופרים</p> <p>א</p>
<p>תורת חיים</p> <p>בירור דעת רבינו בענין קיום מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים בנתינה אחת</p> <p>יב</p>	<p>בארצות החיים</p> <p>פורים אין צאנו עבודת השתיה במחיצת רבינו וצאצאיו הקדושים</p> <p>י</p>	<p>ילקוט דברי חיים</p> <p>על פורים מלוקט מפי ספרים וסופרים</p> <p>ט</p>	<p>באר החיים</p> <p>דברי תורה על פורים מבארם של צדיקי בית צאנו זי"ע</p> <p>ח</p>	<p>שפתי חיים</p> <p>תגובות ותשובות וכו'</p> <p>ז</p>

באר החיים - ויקרא

מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

שאינן אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מתחייב בו מן התורה, אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה, או לעשות עבירה והוכה, עד שעשה דבר שחייב לעשות, או עד שנתרחק מדבר האסור לעשות, אין זה אנוס ממנו, אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה, לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישאל, ורוצה הוא לעשות כל המצות, ולהתרחק מהעבירות, ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו, ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו עכ"ל, ודבריו אלו יש לרמוז בפסוק יקריב אותו לרצונו, והיינו ע"י כפי יקריבו אותו לבא לרצונו הפנימית האמתית לפני ה'.

(דברי יחזקאל)

וכפר עליו הכהן לפני ד' ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה.

ידוע מספיה"ק לאשמה בה נוט' לקל אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי, ובעוהש"ת יש לומר בפשיטות, עפ"י שמה שנאמר לפרש הפסוק כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות, היינו מה שיהיה נעשה בכל הזמנים ובכל הדורות, וממילא כבר נרשם למעלה מה קצוב לו להאדם הזה, וא"כ מה שגזול את חבירו הרי הוא חסר אמונה ובטחון, כי מה שצריך להגיע אליו כבר מוכן לו, ואינו מאמין בזה אשר ברא אלקים לעשות, ואח"כ כשבא לשלם הרי שוב אין לו גם הגזל ונשאר רק עם הצרות רח"ל, וזש"א וכפר עליו הכהן וגו' מכל אשר יעשה לאשמה בה, על האשמה שיש עליו על שה" חסר אמונה ובטחון, שלא האמין בזה שקוב"ה אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי כבר רשם כל המעשים מראש, מה שיה' לו, ויעזרו השי"ת שזוכה לאמונה שלימה, וברוך הגבר אשר יבטח בד' והי' מבטחו.

(אריה שאג)

במדבר רבה (ויק"ר א. סו) כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו.

ופירש הגה"ק מגארליץ זצ"ל בדרך צחות, שכוונת רז"ל לאותן רבנים ומורים הנותנים הכשרים על בשר וכדו' בעד בצע כסף, ואינן מפקחין כדבעי בהשגחה מעולה שיהא הכל בתכלית הכשרות, ונמצא שמכשילים את הרבים ר"ל באכילת נבילות וטריפות, והמה גרועים מנבילה, כי חתיכת הנבילה יכולה להכשיל את האדם האוכלה רק בהמקום שהיא נמצאת, אבל הרבנים הנ"ל המה מכשילים את הרבים גם מרחוק, ולא רק במקום מסויים, ולכן אמרו שהת"ח שאין בו דעת לעשות כדת וכדין תורה, בתתו השגחה על השחיתות, נבילה עדיפה ממנו.

(דברי חנה)

ישראל יתעוררו על ידי היחיד השב בתשובה, לפני הקרבת קרבנו.

(דברי יחזקאל שרגא, תליתאי)

אל פתח אוהל מועד

יקריבו אותו לרצונו לפני ה'.

ונראה לפרש עפימ"ש אז"ל בייטב לב (פרשת יתרו) טעם לשבח על שנקרא לחם הפנים, כי גלוי וידוע שהאדם צריך לעבוד את בוראו בכל עת ובכל שעה, אפילו בעת אכילתו ושתיתו יהיה כוונתו לשמים, וזו אחת מעבודת הקשות, ולא כל מוחא סביל דא, אמנם לחם הקדוש הנערך על השלחן הטהור בבהמ"ק, היה ניקל על האדם לאכלו בקדושה לשם ה', לא למלאות תאוותו ח"ו, נמצא בעת אכלו היה לאותו לחם ב' פנים גשמי ורוחני, וז"ש לחם פנים, שהיו לו שני פנים, כי תהיה לפני תמיד, אפלו בעת אכילתו, ע"ד שוית"ה' לנגדי תמיד, עכ"ד ז"ל, ע"ש.

והנה כי כן, האדם אשר הקריב את קרבנו לפני ה', לכפר עליו, על שגתו אשר שגג, היה צריך להתחרט על חטאיו, לא מטעם יראת העונש, ואשר פגם לנפשו והעדר השכר, כי אם מטעם יראת רוממותו יתעלה, ועל כי אשר עונותיו הבדילו בינו לבין אלקיו ח"ו, וזהו מה שאמר הכתוב זוכח לאלקים יחרם, היינו אם בשביל מדת הדין הוא זוכח קרבנו, כדי שלא יבוא לו היזק ועונש, או שלא יקופח שכרו מהדין, רק צריך להביא קרבנו בשביל שהוא מתאוה לעבוד את בוראו באהבה חשוקה ודבוקה בו ית', בלתי לה לבדו להשי"ת, המורה רחמים וחסדים מגולים עליו בלי שום דין ומשפט.

ואמר הכתוב דאפילו מי שלא בא לידי מדה זו לעשות הכל רק לריח ניחוח לה', ויתייאש מעצמו להנאתו ולטובתו, עכ"ז כיון שהביאו אל פתח אוהל מועד, שם היה בניקל לעשות הכל לשם ה', לא למלאות רצונו, והיינו יקריב אותו לרצונו, אף שהוא לרצונו בתחלתו וקשה לו לעשות הכל ככוונה רצויה, בלתי לה' לבדו, עכ"ז בעת הקריב אותו לפני ה', וראוי לבא לפתח אוהל, שם נקדש בקדושה של מעלה, אשר תהיה מכל מעשיו אך לפני ה'.

(עצי חיים)

יקריבו אותו לרצונו לפני ה'.

פרש"י יקריב אותו מלמד שכופין אותו, יכול בעל כרחו ת"ל לרצונו, הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, עכ"ל. מבואר ברמב"ם (פ"ב מהל' גירושין מהלכה כ) וז"ל, מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו, ולא רצה לגרש, ב"ד של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו, עד שיאמר רוצה אני, ויכתוב הגט והוא גט כשר, ולמה לא בטל גט זה, שהרי הוא אנוס,

ויקרא אל משה וגו'.

א' זעירא, אפשר לומר בזה, דהנה משה רבינו העיד עליו הכתוב והאיש משה ענו מאד מכל האדם, שמצד ענותנותו אתה מוצא גדולתו, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פא"פ, ועיין בספר הק' נועם מגדים פרשת בהעלותך, שפירש בזה סמיכת המקראות דוהאיש משה עניו לפסוקים שלמעלה, שזו תשובה לדברי אהרן ומרים הלא גם בנו דבר ד', אך דלמשה היתה התקרבות יתירה, והיתה השכינה אצלו בתדירות, ולפיכך הוצרך לפרוש, וזה מחמת גדול העונה שמביאה לידי השראת השכינה, כמאמר הכתוב אשכון את דכה, ולזה אמר הכתוב שם והאיש משה ענו מאד.

והנה האות א' היא הקטנה במספר מכל האותיות, אכן היא גם כן המספר הכי גדול מכל האותיות, כי א' נמנה ג"כ לאלף, והוא ככחינת משה רבינו שבמקום ענותנותו שם גדולתו, ולזה בא הרמז ויקרא בא' זעירא, שמורה על הענוה, אל משה וידבר אליו, כי מחמת הענוה זכה משה אשר פה אל פה אדבר בו, ככחינת הא' שהזעיר והקטן יהי לאלף.

(קדושת ציון)

אדם כי יקריב קרבן וגו' תקריבו את קרבנכם.

כי יקריב' לשון יחיד, 'תקריבו את קרבנכם' לשון רבים, כי לפני ההקרבה עוררו הכהנים את האיש המביא קרבן, היתכן שתבוא לשוגג, אלא ודאי עשית לפני זה מזיד, והעלמת עיניך מעונך, כי כל אשר מורה היתר לעצמו ועבר ושנה נעשה לו כהיתר (יומא פ. א), לכן תתבונן ותזכור היטב מעשיך וכו' וכו', ועל זה נתעורר בתשובה אמיתית להשמר ממאמר הכתוב (משלי כא. כז) זבח רשעים תועבה.

ואמרו חז"ל (יומא פ. ב) יחיד ששב מוחלץ לו ולכל העולם כולו, וקשה למה מוחלץ לכל העולם, ותייץ אאזמ"ר בדברי שלום שעל ידי תשובת היחיד מתעוררים כל בית ישראל לתשובה, כעובדא אצל המגיד ז"ל ששלח תלמידו לעורר בתשובה אנשי עיר אחת, ויאמר דרשות התעוררות, כשחזר שאלו המגיד מה היה, והשיב אני רציתי מקודם בעצמי לשוב בתשובה, ואחר כך לעורר אחרים, והנה זה שבועיים שעבדתי עמי ולא הצלחתי לשוב בתשובה כראוי, כי עדיין הנני עומד באמצע עבודתי, השיב המגיד טוב, כי על ידי זה שאתה שבת בתשובה בחדרי חדרים, ממילא כבר נתעוררו כולם בתשובה, וזה פירוש ובערת הרע מקרבך, על ידי זה וכל העם ישמעו ויראו עכ"ל, עיין שם.

לכן כתיב קודם 'אדם כי יקריב' לשון יחיד, על ידי זה יתעוררו כל ישראל בתשובה, ועל זה יקריבו כולם יחד 'את קרבנכם', כי כל

קרויים חיים

על הצדיקים ועל החסידים

הגה"ק רבי שמעון סופר זי"ע

אבד"ק קראקא, ובעל 'מכתב סופר'

ט"ז אדר ב' תרמ"ג

נולד ביום י"ג טבת שנת תקפ"א, בקהילה קדושה פרעשבורג, לאביו רבן של ישראל הגה"ק רבי משה סופר זי"ע, בעל 'חתם סופר', ולאמו הרבנית הצדקנית מרת שרל ע"ה, ויגדל הילד ויגמל בצל אביו הגדול, אשר נתן עיניו ולבו לגדלו לחנוכו ולחכמו, מראשית טל ילדותו היה יניק וחכים טובא, והיה ניכר בכשרונותיו ומעלותיו הנדירות, ראשית חינוכו קיבל מאת הרה"ג מוה"ר פישל סופר זצ"ל, שהיה מגדולי תלמידי ומקורבי החת"ס זצ"ל, בהיותו כבן תשע שנים כבר שלט ברוב ספרי השל"ה הק', וספר 'עקדת יצחק', והיה בקי עצום יחד עם בעל מחדש נפלא.

בהיותו בן טו"ב שנים נשא את הרבנית מרת מרים ע"ה, בת הרבני הנגיד מו"ה דוב בער שטערניבערג ז"ל מקראלי, הוא קבע את אהלו בפרעשבורג, סמוך ונראה לאביו הגדול, אבל חותנו החזיקו בכל צרכיו, כדי שיוכל להמשיך ולשקוד על דלתי התורה והעבודה, לאחר הסתלקות אביו בשנת ת"ר נשאר בפרעשבורג עד שנת תר"ב, אז עבר להתגורר בקראלי על יד חותנו.

בשנת תר"ד עלה לכהן פאר ברבנות מאטערסדארף, על כסא אביו שכיחן שם ברבנות קרוב לארבעים שנה. במשך השנים פנו אליו מכמה וכמה קהילות ועיירות שיבאו לכהן בעירם, אבל הוא סירב לכולם, רק בשנת תרי"ח נתקבל לכהן פאר ברבנות העיר הגדולה 'קראקא', ובשנת תרכ"א עבר להתגורר בקראקא, שם נהג את נשיאותו ביד רמה, היה לוחם מלחמת ה' צבקות ומקנא קנאותו בעוז ובתעצומות, עמד בראש חברת 'מחזיקי הדת' והיה ציר ושליח מאת החרדים אצל הפארלעמנט, על מנת להשתדל ולבטל כל מיני גזירות וחוקים, בשנת תרמ"ג באה השמש בצהרים בפתע פתאום, ביום ט"ז אדר ב' ממחרת שושן פורים, ויבכו אותו כל בית ישראל.

למעשה, התברר כי הדרכה זו אכן היתה נר להגליו של רבי שמעון סופר, ולא פעם סייעה בעדו להבין את הלך רוחם של אנשי עירו, כמסופר, אשר הנה בחבל גאליציה היה נהוג לכבד את רב העיר לקרוא את התנאים, לא כן במדינות אונגארין היה כיבוד זה שייך לשמש בית הכנסת, והנה לאחר שעלה רבי שמעון סופר על כס הרבנות בקראקא, אירע פעם אחת בלילה, שכבר עלה רבי שמעון על יצועו, והנה באו כמה מאנשי העיר ודפקו בדלת, על מנת לקרוא להרב לבוא ולקרוא תנאים, הרבנית שהיתה רגילה לכך שכיבוד זה שייך להשמש, רגזה עד מאד על ביזוי כבוד התורה של בעלה הרב, אבל מיד הרגיעה בעלה רבי שמעון, ואמר לה את דברי רבינו שכתב לו במכתבו, שמה שנחשב לכבוד באונגארין הוא בזיון בגאליציה, וכן להיפך, מה שהוא בזיון באונגארין הוא לכבוד בגאליציה, ובוזה הרגיע את רוחה (שיחתו של עבדי אבות. חלק ב, עמוד רז).

ביקורו של רבינו בקראקא

זמן קצר לאחר התמנותו לרבנות קראקא ובואו להתגורר בעיה, הגיע רבינו לקראקא, וכנהוג, הכין עצמו תחילה לראש, ללכת ולבקר את ה'מרא דאתרא', אבל בעוד שרבינו הכין עצמו כבר שמע רבי שמעון סופר על דבר ביאתו של רבינו לקראקא, חש ונמהר לבוא לקבל את פני קדשו של רבינו באכסנייתו, וכך כאשר אך יצא רבינו מדלת האכסניא פגש את הרב דמתא מגיע למולו, כמובן שמיד הושיטו את ידיהם זה לקבל זה בברכת שלום, וקיבלו זה את זה במאור פנים ובהתרגשות נפלאה.

ובעוד שרבינו החזיק את ידי רבי שמעון, אמר לו בצחות לשונו בתמיחה: "דער חתם סופר'ס א זוהן, רבי עקיבא אייגר'ס א אייניקל, דער קראקאווער רב, קומט צום צאנזער רב א חסיד?". השיבו

רב'ס זוהן? דארף מען דאך ציטערן פאר איהם!". ומני אותו יום והלאה התחיל לרעוד, וכך נשאר רועד עד יומו האחרון (יפה שיחתו. מפי הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל. בשם הגה"צ רבי עקיבא סופר זצ"ל אבד"ק פרעשבורג, ששמע מהגה"צ רבי שמחה פרענקל-תאומים זצ"ל אב"ד סקעוין, ובשילוב המובא בספר 'רבינו שמעון סופר. חלק א. בשם הגה"צ רבי יהושע בוקסביץ זצ"ל אבד"ק גאלטא. שאמר שסיפר זה הוא סיפור אמיתי - ויצוין עוד, כי הגה"צ בעל 'שבט הלוי' זצ"ל סיפר שבבחרותו נסע מלובלין לקראקא, והלך לדבר בלימוד עם הגאון רבי יוסלע שטיינהארט זצ"ל, והוא סיפר לו שהוא עוד זוכר את הזקן ההוא שרעד כל ימיו).

רבינו אף שלח לרבי שמעון סופר מכתב תמיכה נלבה בדבר רבנותו בקראקא, בפתח המכתב מכנהו רבינו: "ידידי הרב הגאון המפורסם החרף ובקי המושלם, פטיש החזק, עמוד הימיני, נר ישראל, בן של קדושים".

בדבריו מזרוו רבינו לקבל את הרבנות בקראקא, והוא כותב לו: "חקרתי היטב אצל המצויים אצלי מק"ק קראקא, נגידים וחסידים ופשוטי העם, והנה ראיתי אשר לבם נכון מאד, ויחרדו ומצפים לראותו ולהמליכו עליהם באהבה, ורוצים לפרנסו בדרך כבוד למאד, ודברתי עם אנשי עזתי משכילים, ואמרו כלם כאחד שנכון הדבר שיקבל הד"ג דג הממשלה ושיהיה לטובת כל המדינה".

בהמשך הדברים אף מוסיף רבינו דברי הדרכה, ומציין לו: "שאל ירך לבבו אפ יהיה דבר בעיניו נגד כבודו במדינתנו, כי ידוע שינוי טבע המדינות ובפרט מדינת פולין, ומה שלכבוד במדינתם, בשאר המדינות לפחיתות יחשב, כאשר ידעתי מכבר, ויש אשר לכבוד במדינות אחרות, ובפולין לפחיתות המדינה, גם טבעי ידעו אנשי המדינה חלוקים ממדינת אונגארין, אך חכם יכלכל דבריו במשפט ואיש אשר רוח בו יכול להלך נגד רוח בני אדם משונים, ותכלית הדבר ליראה את ד' ולעבדו, ולנהות בית ישראל אחריו".

קשר מיוחד ונערץ נרקם בין רבינו לבין רבי שמעון סופר, אשר היו מעריצין מקדישין וממליכין זה את זה באהבה רבה ואהבת עולם, ובהערכה נפלאה אין קץ, עד אשר רבינו התבטא פעם לאמר על רבי שמעון בהערצה: "דער אלטער [-הכוונה על החת"ס] האט זיכער געקענט קבלה מעשית, דאכט זיך מיה, אז ער קען אויך" (רבינו שמעון סופר. חלק א. עמוד קצג, בשם הגה"צ רבי אברהם משה באב"ד זצ"ל אבד"ק גורא-הומורא. ששמע מפי הרה"ח ר' אברהם משה שלאסער ז"ל מסטאניסלאו, ששמע בעצמו מפי רבינו).

פעולותיו של רבינו בענין הרבנות בקראקא

לא קלה היתה מלאכת התמנותו של רבי שמעון לרבנות העיר קראקא, בתחילה היו רבים שצידדו לכאן ולכאן, אולם רבינו הוא שפעל והשתדל בכל מיני אופנים על מנת שיבחר לכהן ברבנות העיר קראקא, ועשה כל מיני פעולות לשם כך, עד שלולא השתדלותו של רבינו לא היה הדבר יוצא אל הפועל (מרא דעובדא).

בענין זה מסופר, שאחד מעילויי הדור שהיה בין המתמודדים על כס הרבנות בקראקא, בראותו שהפסיד בבחירות לרבנות העיר, פער פיו כנגד רבי שמעון סופר, והארץ לנמק מדוע אין ראוי לבחור 'רב אשכנזי', לאור כך אף נסע לצאנו ושפך לפני רבינו את טענותיו, עד שהוסיף וטען שמן הראוי לבטל את הבחירות הראשונות, ולערך בחירות מחדש, וכך לשנות את התוצאה ולבטל את בחירתו, שאלו רבינו על מי הוא מדבר, וכי איזה רב נבחר לעת עתה? השיב אותו גדול בביטול, א פרעשבורג'ער יונגערמאן... דחק בו רבינו ושאלו שוב: מה שמו? עד שהלה הוכרח להשיב בפה מלא כי אכן מדובר בבנו של ה'חתם סופר', נענה רבינו ואמר בתוקף: "וואס? וואס? פרעשבורגער"

רבי שמעון סופר: "חז"ל אמרו בריש ברכות, על דוד המלך שאמר שמרה נפשי כי חסיד אני, אמר דוד לפני הקב"ה, רבש"ע לא חסיד אני, שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות, ואני ידי מלוכלכות בדם שפיר ובשליא וכו', ולכאורה למה אמר בלשון תמימה 'לא חסיד אני', הוי ליה למימר 'שמרה נפשי כי חסיד אני' - שידי מלוכלכות בדם וכו', אלא כך היה כוונת דוד המלך ע"ה, לא חסיד לבד אני, לעסוק רק במילי דחסידותא ולמעט בלימוד התורה"ק, כי אם עיקר זמני אני מבלה בעסק התורה ולהורות הלכה למעשה, ואחרי כל זה הנני גם חסיד להתחסד עם קוני, בתוספת עבודה ופרישות, וכל מי שמתנהג כך חסיד יקרא. ותשובתו של רבי שמעון סופר מצאה חן עד מאד בעיני רבינו, והקרבנה והאהבה ביניהם נתחזקה כעת עוד יותר (רבינו שמעון סופר, עמוד תכא. בשם החסיד ר' גד מאצער ז"ל, מחסידי צאנז בקראקא).

בהזדמנות זו, שאל רבינו את רבי שמעון סופר, במה ניכרת כהונת רבנותו בעיה, הלא ישנם דיינים ומורי צדק שהם מורים לכל השואלים בדבר ה' זו הלכה, ופוסקים את השאלות להלכה ולמעשה, כמו כן ישנם מסדרי גיטין וקידושין, ושוחטים ובודקים הממונים על הכשרות, כמו כן יש ממונים מיוחדים על המקואות, וכיצא בזה על כל שאר עניני הדת והיהדות, ואם כן מהו תפקידו שלו עצמו בתור רב העיה, השיב רבי שמעון בשאלה: נו? אכן מה תשובה יש בדבר? אמר לו רבינו: "עיקר תפקידו של הרב הוא, להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים, צו האבן מסירות נפש פאר יודן'ס וועגן, לעודד את האלמנות והיתומים ולחזק כל נשברי לב" (צוף דבש חלק ב, מפי כ"ק אדמו"ר מגארליץ שליט"א).

הרב מקראקא

במחיצת רבינו בעיירת המרפא

פעם אחת כאשר שהה רבינו במרחץ שבגלילות קראקא, הגיע בוקר אחד רבי שמעון סופר לבקר את רבינו, בשעה שרבינו עדיין עמד באמצע חזרת הש"ץ, כיון שהבחין בו רבינו, צווה שלא לומר תחנון, ולמהרה בהשלמת התפילה (בספר 'כל הכתוב לחיים' עמוד קכח. מספר כ"ק אדמו"ר מסטראפקוב זצ"ל אודות ביקור של רבי שמעון סופר אצל רבינו. וכפי הנראה מתכוון אף הוא להמסופר כאן, ולפי נוסחתו. הגיע רבי שמעון סופר כאשר רבינו עמד עדיין קודם התפילה. ורבינו אמר לו: "אעפ"י שדרכי להאריך בתפילה, אבל היות בהתחשב בזה שכבודו בא אלינו, אקצר בכל האפשרות. כדי להשתעשע עם כבודו", לאחר מכן הזמינו רבינו לסעודה שחרית, אבל רבי שמעון סופר טען, אולי אין הסעודה מספקת לבעליה, אמר לו רבינו: "א גוטע פריינד קומט אומגערופען" (-חבר טוב מגיע ללא הזמנה), ולכן בכל עת מוכנת עבורו סעודה, המשך רבינו ואמר: "מנא לי הא, מגמרא מפורשת במס' גיטין, במעשה דאקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים, ולכאורה למה תלו האשמה בקמצא בשעה שהוא חף מפשע, שהרי הוא לא עשה שום עוול, מכאן שידידים אינם צריכים הזמנה, ומאחר שהוצרכו להזמינו הרי שתלויה האשמה גם בו".

נענה רבי שמעון סופר, כי אביו החת"ס אמר להיפך, שגם ידידים לא יבואו בלא הזמנה, וגם הוא הביא ראיה מאותה גמרא מפורשת של קמצא ובר קמצא, כי לכאורה יש להבין מה היה

חשבונו של בר קמצא להשתתף בסעודה, הרי ידע היטב את שנאתו של בעל הסעודה אליו, אלא מאי, הוא חשב כך, אדם המכין סעודה יש לתלות בו אולי כוונתו להתפייס עם שונאיו, או שיש לומר ההיפך שאין רצונו כלל בכך, והשליח שבא להזמינו טעה בשיקול דעת זה, ומנין נדע מה היתה כוונתו האמיתית של בעל הסעודה, אם קמצא ידיו של בעל הסעודה כבר מיסב בסעודה הרי זה סימן שלא טעה השליח וקרא לו במיוחד, ואם עדיין לא היה שם קמצא סימן שהשליח טעה, מה עשה המסבב כל הסיבות, הוא סיבב שקמצא יגיע לסעודה בלי שהזמין מראש, והשליח שקראו את בר קמצא אכן טעה, ונמצא שקמצא שהלך לסעודה בלי הזמנה גרם לחורבן ירושלים (רבינו שמעון סופר, עמוד תכב. בשם הרה"ח ר' חיים פינק ז"ל).

בעת שישבו יחדיו בסעודה ועטרוניהם בראשיהם, דחקו החסידים כדי לחטוף שיריים, אזי צעק רבינו על החסידים הדוחקים: "דרך ארץ", מפני כבודו של הרב מקראקא, כמו כן אף הורה להביא מזלג, וכשחילק שיריים דג מלוח, נתן לרבי שמעון על המזלג, על פי מנהגו לאכול עם מזלג, ורצה רבינו לכבדו ולמלאות כל רצונו (כ"ק אדמו"ר מסטראפקוב זצ"ל. כל הכתוב לחיים. עמוד קכח).

כיון שראה הרב מקראקא איך שהחסידים נדחקים כל כך לקבל שיריים, שאל את רבינו שיאמר לו מה טיבו של השיריים, שהחסידים משתוקקים ליהנות מהם, השיב לו רבינו, היות כי ידוע שבמאכלים יש הרבה פסולת, ואינם נותנים כח להאכולם, רק עיקר הכח שבא להאדם האוכל, הוא רק חלק המעולה והטוב שבמאכל, והוא הנקרא ניצוצות הקדושים, והצדיק האוכל בקדושה ובטהרה, מתקן כל המאכל ונעשה כולו קודש, והאוכל מזה אפילו רק מעט עושה בו פעולה גדולה לכל ענינים לטוב (בית פינחס, פרשת נח, וראה שם עוד מה שפירש על פי זה רבי שמעון סופר).

התחשבות רבינו

בדעתו של הרב מקראקא

רבינו הרבה להתחשב בדעתו של הרב מקראקא, והיה מתייעץ עמו פעמים רבות, כך אנו מוצאים גם כאשר פרצה מחלוקת בעיר אושפיץ, ושני הצדדים החזיקו בריב ומדון, אזי יעץ להם רבינו ש"יסעו וילכו לאיזה רב הגדול, או לק' קראקא אם הרב הגאון דשם בביתו".

בתקופת רבנותו בקראקא, עלה על הפרק - בין שאר הנושאים - הדפסת עין יעקב על אגדות הש"ס בלשון המדובר היא שפת אשכנז-דויטש, עין עצם ההדפסה בצורה זו העלתה מיימנים ומשמאילים, רבינו היתה דעתו לאסור משני טעמים, ראשית, כשעמי הארץ ופשוטי עמך יקראו בו, יתרגמו את סיפורי חז"ל כפשוטן בלבושם החיצוני, מבלי להבין ולהשכיל את הטמון ברמז לשונם, שנית - חשש רבינו באותם מימרות הנראים כדברים גשמיים, חלילה, יטעו ההמון ויגשימו לגמרי את המכונן.

ובכלל זאת רצה רבינו לשמוע את חוות דעתו הרמה של רבי שמעון סופר, וביקש הימנו את תשובתו בנידון זה, ואכן שלח לו רבי שמעון מכתב תשובה, בו כיה את רבינו בתוארים מופלגים: "לקדוש ה' מכובד ה"ה ידד עליון וידיד נפש כל ח, הרב הגאון האמת, בוצינא קדישא חסידא ופרישא, עמוד הימיני פטיש החזק".

במכתבו הוא מתייחס לשני טעמי התנגדותו של רבינו, ומביע את חוות דעתו הרמה להשקית את החששות, על החשש הראשון הוא מתחיל וכותב כך: "מכתב קדשו קבלתי ומצוותו חובה עלי לחוות דעתי בענין הדפסת ספר עין יעקב עברי-דייטש, אשר לדעת הד"ג ראו לגדור גדר לבלתי הדפיסו מתרי טעמים, חדא מפני שעמי הארץ יקרא אגדות חז"ל, ולפי גסות דעתם יקבלו הדברים כפשוטן החיצוני, ולא ידעו כי באו אל קרבנה דברים נעלמים, ולולא דמסתפינא לדבר דבר נגד דעת הכ"ה, הייתי אומר הלואי שכל עמי הארץ והנשים יקבלו הדברים כפשוטן, ואם גם יבואו להגשים דברים הרוחנים והנעלמים, אלו הגשמים הם גשמי ברכה, ומעולם לא כבו הגשמים הללו את המערכה מערכת אלקים חיים, מוטב שיהיו שוטים כל ימיהם, ושטותם אהוב להו לקיים מצות ה' ולמסור נפשם עליהם, יותר מאלו החכמים בעיניהם להרחיק כל הגשמה מצבא רומה, עד שהפשיטו תורת ה' תמימה והציגוה ערומה, באמרה כל כבודה בת מלך פנימה ועשו כל המצות למשלים ומליצות, מה לי להאריך בדבריהם דברי נאצות, וכבר מימים קדמונים נעתקו אגדות חז"ל בלשון עברי-דייטש, וקראו בהם הנשים וההמונים אלה הם המאמינים בני מאמינים, שה' אדוקים ודביקים בה' ובתורתו ומצותו דביקים, ומחברי ספרים הללו ה' גאוני עולם קדושים וצדיקים, וכמו כן המתורגמים והמעתיקים כגון ספר מנורת המאור וספר נחלת צבי, כולם לקוטי אגדות הש"ס וספורי מעשיות מרשב"י וחבריו הקדושים".

ואילו על הטעם השני של רבינו להתנגד כנגד הדפסה זו, הוסיף רבי שמעון סופר וכתב: "אך מה שרמזו הכ"ק עוד במכתבו על אגדות הנמצאים בש"ס שאם יוקחו כפשוטן יה' נראים בעיני עם הארץ כדברי חשק, כמדומה לי כוונת הד"ג על אגדה דר"פ השוכר את הפועלים, שיחת המטרוניתא עם ר' ישמעאל ב"ר יוסי ורבי אלעזר ב"ר שמעון, ומימרא דר' יוחנן איברי' דר"י בר"י כחמת בת תשעה קבין, הנה דוגמת מאמר הזה מעט מזער ימצא באגדת חז"ל, וראוי להזהיר את המתרגם שידלג מאמר הזה, וכל כיצא בזה שראוי לכסותו ולא לגלותו בפני עם הארץ, ודעתי אי"ה לכתוב להגאון מו"ה יוסף שאול נ"ז [-נאטטנאוהן] והגאון מו"ה מרדכי זאב איטינגא, והגאון הגביר מו"ה הערץ בערנטשין נ"י, שישומו עינא פקיחא על המתרגם והמדפיס, שלא תצא תקלה כזו מתחת ידם חלילה".

אכן לגופו של דבר הוא מודה לדעת קדשו של רבינו, כי בודאי עדיף היה אילו היתה אפשרות לבטל הדפסה זו לגמרי, ועל זה הוא כותב בסוף מכתבו: "ואם אפשר למנוע הדפסת ס' עין יעקב מתורגם בל"א מכל וכל, מה טוב ומה נעים, כי באמת לא ידעתי בזה זכות רבים, הלואי שיקראו בספר מנורת המאור ותרגומו, ושאר ספרי מוסר הכתובים בלשון אשכנז, ואין זה אלא תחבולת המדפיסים הללו שמוציאים סדורים וחומשים מלאים שבושים, שבשאת כיון דעל על בין הגדיים ונעשים תיישים". את מכתבו הוא מסיים בדברי הכנעה: "הכ"ד הסר למשמעתו ומוכן לשרתו".

סופו של דבר לא נודע לנו, אך זאת למדנו מתוכן המכתב, איך שהתחשב רבינו עם השקפתו של רבי שמעון סופר מחד גיסא, ומאידיך, את גדל הכבוד וההערצה שייחס רבי שמעון סופר

לרבינו, עד שסיים את דבריו שהוא "סר למשמעתו ומוכן לשרתו".

גם בנידון של 'תרגולי קוכין' שאל רבינו בדעתו של הרב מקראקא, כפי שמשמע מתשובתו של רבי שמעון לרבינו, בו הוא כותב: "שבע העברה בבואי לביתי בחזירתי מעיר וויען הבירה, הגידו לי ב"ב כי באותן הימים שהייתי מבחוץ הגיע לכאן מכתב מק"ק צאנו, ונעלם מן העין עד זה איזה ימים שמצאתי את שאהבה נפשי, אחזתי ולא ארפנו עד שאשיב מפני הכבוד" (ש"ת מכתב סופה. יו"ד סימן א).

למען כבודו של רבינו

ביותר ניכר היה התבטלותו והערצתו של רבי שמעון אל רבינו, בעת שיצאו אנשי בלעל - בשנת תרכ"ט - לדבר סרה כנגד רבינו ונאצו את קדושה ה', היה זה בעיה"ק ירושלים ת"ו, ועם כל זאת הגיעה השמועה לאוזני רבי שמעון סופר, שנתמלא רעד וחלחלה, ולא נח ולא שקט, ולאחר שקיבל מכתב מאת הגאון רבי יוסף שאול נאטאנזאהן זצ"ל, בו היה אף הוא נסער על דבר המעשה הנורא, השיבו רבי שמעון סופר במכתב מענה, בו הוא כותב בין השאר: "קמו אנשי בני בלי שם לדבר סרה על ב"ק מאורן של ישראל, ראש גולת אריאל, בו"ק, חו"פ, מו"ה חיים האלברשטאם נ"י, שתו בשמים פיהם ולשונם תהלוק בארץ הק', שם במרום הרים מקום מקדשינו ידרכו קשתם קשת רמיה, לירות חצים שנונים עם גחלי רתמים בלב צדיק תמים, גאון ישראל וקדושו רכבו ופרשיו, אמנם ידעתי כי חרבים תבא בלבם וקשתותם תשברנה, ילכדו בחרמות פרושו וישב עמלם בראשם ותעל צחנתם ובאשם, אוי להם ולנפשם ויהי למק שרשם שורש פורה ראש ולענה, ולא יפול שער משערות ראשו של אותו צדיק ארצה וכל רע אליו לא יאונה, לא יחוש להמונם וקול שאונם כקול הצחנה", בהמשך הוא מרחיב אודות מה שמוטל לעת הזאת על הרבנים וגדולי הדור, וכללו של דבר הוא יוצא בחרב ובחנית להצדיק את הצדיק, ולמחות על כבודו של רבינו.

השתדלות הרב מקראקא למען הרה"ק מצאנו-קרייז

בשנת תרל"ב אירע מעשה, ובו החרים הרה"ק רבי אהרן ז"ע - דער קרייזער רב, אחד מאנשי העיר צאנו, אותו איש שנתמלא קצף על הדבר, הלך ומסר זאת לשלטונות, ומאחר והדבר היה שלא כנגד החוק קראו לו לערכאות, והשופטים השיתו עליו עונש מאסר לזמן ארוך, או אז פנו אל רבי שמעון סופר בעבור ישתדל אצל השלטונות להמתיק את רוע הגזירה מעל רבי אהרן בנו של רבינו. ואכן פנה הרב מקראקא אל שר המשפטים 'אונגער', ומסר לו כתב בקשה בענין זה, והוסיף להתחנן בעד בנו של רבינו, אולם השר לא הסכים להיענות לבקשתו, ולא רצה לפטרו מעונשו, באמרו: מה אתה רוצה ממני? אפילו האפיפיור ברומא אין לו רשות להטיל חרם על איש, ואיך יחן רב כזה לעשות דבר כזה?".

בלית ברירה המשיך רבי שמעון סופר ופנה למלך בכבודו ובעצמו, הוא הגיש בקשה להיכנס אל המלך, וכאשר הגיע היום המיועד, נכנס אל טרקלין המלך כאשר כתב הבקשה בידו, בתחילה ביקש רשות מאת המלך לברך את ברכת המלך, והוא נעמד לומר את הברכה בעיניים עצומות ובכוונה גדולה, ובתוך כך לא הרגיש שכתב הבקשה נפל מידו, כשגמר לברך ופתח את עיניו, ראה לתמוהו את המלך עומד מולו בסמוך אליו, כשכתב הבקשה בידו באמרו: "בבקשה, הרב הראשי, הכתב הזה נפל מידך". כמוכן שהרב מקראקא הביע לו תודה רבה, ולאחר מכן מסר לו את כתב הבקשה, והוסיף לבקש גם בעל פה על מנת לחון את הרב הצעיר מצאנו, ויהי ככלותו לדבר, אמר לו המלך: "שמח אני לקבל בביתי אישיות מכובדת כזאת, תחזור בטוח לביתך, ואנחנו נעשה כל מה שיכולתינו".

אחרי ימים מועטים הגיעה הפקודה משר המשפטים 'אונגער', לבטל את עונש המאסר, ותמורת זאת יהיה נתון במעצר בית, כמוכן שדבר זה היתה הקלה גדולה, והכל בזכותו של הרב מקראקא שפעל והשתדל בנידון ללא

לאות, כשסיים הרב מקראקא לספר דבר זה, היה אומר: "ראו בני מה גדלה בושתינו, כשנחשוב כמה רעדה גדולה ופחד אחזתני בעמדי לפני מלך בשר ודם, על אחת כמה וכמה כשאנו מזכירים שם מלך מלכי המלכים הקב"ה היינו צריכים להזכיר שמו יתברך ברעדה, הלא שויתי ה' לנגדי תמיד, ואנו עומדים לפניו ומזכירים שמו בלי רגש ופחד, ושוכחים לפני מי אנחנו עומדים (הקדמה לספר מכתב סופה. חלק א. עמוד נא).

פריסת שלו והזכרה לטובה

סיפר מו"ה יוסף קראלי ז"ל, שבעת שלמד אצל רבי שמעון סופר בקראקא, נסע לצאנו בפרוס חג הסוכות, על מנת להסתופף בצל קדשו של רבינו, טרם נסיעתו נכנס לקבל ברכת פרידה מרבו הרב מקראקא ולקחת רשות לנסוע, אז ביקשו רבו שימסור בשמו פריסת שלום לרבינו, והוסיף לבקשו שיזכירו לטובה לפני רבינו בשעת ההקפות, כי גם הוא עושה הקפות (-מלשון הלוואות) בכל ימות השנה (רבינו שמעון סופה. עמוד תכא).

הספרו של הרב מקראקא על רבינו

לאחר הסתלקותו של רבינו ביום כ"ה ניסן, לא הספידו רבי שמעון סופר כלל, ולא ערך שום עצרה, והנה מאותו יום ועד ליום ל"ג בעומר אירעו כמה וכמה מקרים ל"ע אצל ה'מכתב סופר', אזי ביום ל"ג בעומר כינס הרב מקראקא את כל הקהל, וערך עצרת מספד על רבינו, והתנצל כל מה שלא הספידו עד עתה, לא מפני שהיה מתעצל בהספדו של חכם, רק לפי שלא החזיק את עצמו ראוי דיו כדי להספיק את רבינו, אבל לאחר שנוכח לראות כי קרו מקרים כאלו, בעל כרחו יאמר איזה דיבורים, ואז הפליג לספר בשבחו של רבינו ולהספידו כראוי, ובתוך הדברים אמר: "אם היה הרב מצאנו בימי הרמב"ם, היה הוא הרמב"ם, אם היה הרב מצאנו בימי רבי שמעון בר יוחאי, היה הוא רבי שמעון בר יוחאי". (אוצר ישראל. חלק א. עמוד ריב).

המשך שפתי חיים

מחשבות לעשות (שמות לח. לב), כתב וז"ל בקיצור: יש אנשים שיודעים לחשוב ולא לעשות, למשל אין יודעים לבנות בית, אבל יודעים לומר מקום זה טוב לבנות בו וכדו', ויש היודעים לבנות ולא לחשוב, ולזה אמר כי בצלאל ידע לחשוב ולעשות, עכ"ל הקדוש, וזה י"ל הכוונה גם כאן, בלשון הפסוק חרש וחושב, שידע גם המלאכה הגשמית, והוא פירוש חרש וכ"ל וגם חושב, איזה חומר טוב לעשות בו או מקום ראוי לבנות וכדו' וכיוצא בזה.

ברכה נאמנה
הק' יחיאל קאשי יצ"ו
אשדוד יע"א

[רב דק"ק רובע א' אשדוד]

הרבי מלובלין (אות רלו) בזה"ל: בנו של רבנו - החוזה ז"ע - ר' יוסף מטורטשין ז"ל חלה בראשו, והזכיר עצמו לפני הרבי, ואמר לו הגמ' כי חש בראשו יעסוק בתורה, וענה לו בנו, כי בליקוטי מהרי"ל הנ"ל כתב שאין לעשות הסגולות הכתובות בגמ', ונהנה מר אביו הק' ממילתא דבדיחותא, ע"כ.

ב. במדור באר החיים הבאתם פירוש מס' דברי יחזקאל שרגא, עה"פ חרש וחושב, דחרש הוא במלאכה גשמית וחושב הוא הכוונה שהרהרו במלאכה, ונ"ב, דיש לציין לדברי הגאון מוה"ר יצחק קארו ז"ל דודו של מרן השו"ע, בספרו תולדות יצחק פר' ויקהל, עה"פ ולחשב

כי שיטת הרמב"ם ז"ל כי הרפואות שבתלמוד אין מועילות בזמן הזה, לפי שנשתנו הטבעים, ע"כ. וסיפר הגה"ק ר' אשר מאיר ה"ש ז"ל כי רבינו צחק מכך. ע"כ הדברים בקיצור.

הנה אינני יודע היכן היא שיטת הרמב"ם כך, והיכן כתב דברים כאלו, רק זאת אציין כי כ"כ התוס' במו"ק י"א ע"א ד"ה כוורא סמוך, וה"ל ושמה נשתנו, כמו הרפואות שבתלמוד שאינן טובות בזה"ז וכו' ע"ש, וכ"כ גם בליקוטי מהרי"ל (מנהגים. בלקוטים אות מג) ע"ש.

ונציין עוד, כי מעשה כזה בדיק מובא בספרו של הרה"ג רמ"מ הכהן וואלדען ז"ל - נפלאות

ילקוט דברי חיים - זכור

מלוקט מפי ספרים וסופרים

פרשת זכור

ואתה עייף ויגע ולא ירא אלקים (כה, יח).

פעם התנצל איש לפני כ"ק א"ז שהוא עייף, והיה זאת בעת שישב אצל השלחן כמה וכמה שעות, השיב לו א"ז: הרי זה סימן שאין אתה ירא שמים, כמו שכתוב ואתה עייף ויגע ולא ירא אלקים, כי האיש שהוא ירא אלקים אינו עייף בשום אופן. (חמדה גנוזה, עמוד עח)

באר החיים - זכור

מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

יכרת' אלו ימי פורים (מגילה י) היינו שזה שיהיה לאות עולם, היינו שיהיה פעולה לעולם עד ביאת משיח, זה יוכל לפעול במקרא מגילה, כמאמר דברי יחזקאל דרושים לכל חפציהם (תהלים קיא, ב), שגם עתה מאיר הארה זו.

וזה עיקר על ידי התורה הקדושה, ולא בחכמת חיצונית, רק בתורה הק' שזאת הוא נגד המן הרשע נצר עמלק, שרצה להכשיל את ישראל במאכלות אסורות, ובחיבור עם ערלים רשעים, ובזכות התורה נוכל לנצח את המן הרשע, ונזכה לישועות ולכל טוב סלה.

(דברי דוד, סאקאלוב)

בן הרה"ק רבי משה'לע משינאווא ז"ע

בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ד) אמרו ישראל למשה רבינו, כתוב אחד אומר זכור את אשר עשה לך עמלק, וכתוב אחד אומר זכור את יום השבת לקדשו, האיך יתקיימו שניהם זכור וזה זכור, אמר להם משה אינו דומה כוס של קונדיטון לכוס של חומץ, זה זכרו לשמרו ולקדשו, וזה זכרו להשמידו ולאבדו, וצריך ביאור.

ויבאר בהקדם דברי הרמב"ם ז"ל (הלכות מלכים פ"ה ה"ה) מצות עשה לאבד זכר עמלק, שנאמר תמחה את זכר עמלק, וכתב עליו בהגהות מיימוניות מצוה זו אינה נוהגת עד ימות המשיח לאחר כיבוש הארץ, שנאמר והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל אויביך מסביב בארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק.

אמנם הגם שאין בידנו לקיים מצות מחיית עמלק עד ימות המשיח, מכל מקום יש בידנו לקרב ביאת המשיח, ולקרב זמן איבודו מן העולם, והוא על ידי שמירת שבת כהלכתו, כדאיתא בגמרא (שבת קיח) כל המענג את השבת ניצול משעבוד גליות, ולפי זה נמצא שמצות שבת יש בו מעין מחיית עמלק, כי על ידי שבת קודש מקרבים ביאת המשיח ומחיית עמלק.

וזהו ביאור דרשתם, כתוב אחד אומר זכור את אשר עשה לך עמלק, וכתוב אחד אומר זכור את יום השבת לקדשו, האיך יתקיימו שניהם, וכוונת הקושיא דכיון שאמרה תורה לשון זכור בשתי מצוות אלו, משמע שמצות שתייהם שוה, ולכאורה הא מצות זכור את יום השבת לקדשו שייך בכל עת ובכל זמן, מה שאין כן מצות מחיית עמלק אינו שייך רק לימות המשיח, על זה ממשיך ודורש זה זכרו לשמרו ולקדשו, וזה זכרו להשמידו ולאבדו, היינו על ידי שיזכור את השבת לשמרו ולקדשו, בזה עצמו מקיים מצות זכירת עמלק להשמידו ולאבדו, כי בכח שבת קודש מקרב ביאת המשיח ומחיית עמלק.

(ברך משה)

עמלק מתחת השמים.

ואכן הקב"ה מביט על הבריות השפלות שבדור הזה, שהם כחסרי דעה, ואשר אין שלום בעצמי מפני חטאתי (תהלים לח, ד) ובבחינת נשכחתי כמת מלב הייתי ככלי אובד (שם לא, יג), ואולם כאשר הוא יתברך רואה דאף שהם שפלים כל כך, מ"מ כאשר שמעתי דיבת רבים מגור מסביב, בהוסדם יחד עלי לקחת נפשי זממנו, אזי ואני עליך בטחתי ה' אמרתי אלקי אתה (שם יד-טו), מיד הוא חס ומרחם עליהם, כי הא גופא שבני ישראל מתחזקים ומבקשים רק מאת ה', שימחה זרעו של עמלק, ומקיימים את הציווי לא תשכח, די בזה שהקב"ה אכן ישמע לבקשתם, ויקיים מה שנאמר כי מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים, ו"ל ביתר שאת, דאף כשזה יהיה בזמן של והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב, והיה לשון שמחה (ב"ר מב, ג) וכשיהיו יכולים להתחזק בעצמם ולא יעשו זאת, מ"מ יאזין הקב"ה לבקשתם.

(שפע חיים)

כי מחה אמחה את זכר עמלק.

במדרש דרשו (אסתר רבה יג) מחה תמחה את זכר זה המן ועמלק כמשמעו, והנה נצטוינו במחיית עמלק, יען כי מחייתו ומחיית זרעו הוא לגדל שמו של הקב"ה, שאין שמו שלם ואין כסאו שלם, עד שימחה שמו של עמלק, וזה שדרשו חז"ל (מגילה ז) כתוב זאת וזכרון בספר, 'כתוב זאת' מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, 'זכרון' מה שכתוב בנביאים, 'בספר' מה שכתוב במגילה, שבתנ"ך אנו מוזכרים מחיית עמלק מצד שמחייתו קיום התורה ולכל מצות השי"ת.

והנה מגלה הוא ר"ת להעביר גילולים מן הארץ, כידוע שבכל שנה ושנה בזמן הזה מתעורר הכל למעלה בשמים ממעל, כמו בימים ההם כן הוא בזמן הזה, ומעשה מצות שלנו פועל להחליש ולהכרית עמלק, וכדאיתא במדרש (פסיקתא רבתי פרשה יב) היו קורין לפני בכל שנה ושנה מעשה עמלק, ומעלה אני אליהו מוחיתם אותם, ויתוקן העולם במלכות ש-ד, וכן תחילת המגילה 'ויהי' וסופו 'זרעו' בגי' ש-ד, וזה והיה לה' לשם, זו מקרא מגלה שהוא ראשי תיבות להעביר גילולים מן הארץ, על ידו יהיה כסאו שלם ושמו שלם, וזה 'ויהי לה' לשם' זו מקרא מגילה, 'לאות עולם לא

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך ויזנב בך כל הנחשלים ממצרים, אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריו ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים, והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב בארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח.

עיקר טומאת עמלק היא הקליפה למעלה, וכמבואר בזה"ק פרשת ויקהל (ח"ב קצד, ב) וכמש"כ זקה"ק מוהרצ"א ז"ע בבני יששכר (עי' מאמרי אדר מאמר ה אות יג) ובא הכתוב לגלות סיבת כח והתגברות קליפת עמלק על בני ישראל, אשר ריפו עצמן מדברי תורה (סנהדרין קג, א) כיון שהיו אז בבחי' ואתה עיף ויגע, דדין גרמא אשר ולא ירא אלקים, דכיון שהיו נמצאים בשפלות ומסובלים בצרות ובהסתור פנים, והולכים במדבר הגדול והנורא, מקום נחש שרף ועקרב, ממילא לא היה להם הכח הנדרש להחליש אח קליפת עמלק.

וסיים ואמר והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב בארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה לרשתה, רצ"ל דרך כאשר תצאו מהמדבר הנורא, ותגיעו לארץ נחלתכם ותשבו במנוחה ושלווה איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו, אז תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח, כי רק בזמן שיהיה לכם הרחבת הדעת תוכלו להכניע את הטומאה ואת קליפת עמלק.

ובמלחמת עמלק מצינו (שמות יז, יד) ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יושע כי מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים, ויל"ד דאם הקב"ה כבר מוחה את שמו, למה צריכים גם אנו לעשות כן, אלא דאנו מכם עצמנו אין לנו היכולת להכניע לגמרי את כוחו של עמלק, וכדכתיב (שם יג) ויחלוש יהושע את עמלק ולא הצליח לבטלו לגמרי, ואם כך היה באותו דור דעה (עי' ויק"ר ט, א) אשר לפני לא היה ולאחריו לא יהיה (זה"ק פרשת שלח, ח"ג קסח, ב), והיו עמהם משה ואהרן, ורואו את נסי קריעת ים סוף וראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים (ילקוט פרשת בשלח, רמז רמד), והיו להם שבעים זקנים, ואת נדב ואביהוא ושבת לוי, ועכ"ז נפלו ושאלו היש ה' בקרבנו (שמות יז, ז), וגרמו בזה לבואו של עמלק, ולא היו יכולים להכניעו, על אחת כמה וכמה אנו בדור הזה לא נוכל לבטל קליפה זו, אלמלא גם השי"ת יאמר כי מחה אמחה את זכר

שפתי חיים

תגובות ותשובות, הערות והארות

ב"ה, יום ו' עש"ק פרשת ויקהל, שבת שקלים, תשפ"ד לפ"ק

החיים והשלל לעורכי הגליון 'מעין החיים' הע"י **נזדמן** לי עתה לעיין בגליונכם הנכבד מפרשת תרומה העל"ט, הנה שם במדור 'תורת חיים' דנתם אודות תשובתו הידועה של רביה"ק זצ"ל, לגבי הבטת בראי בשעת הנחת תפילין (או"ח ח"ב סימן ו), ותמהתם על מה שנקט בלשונו הק' 'אם לראות במראה שהתפילין יהיו באמצע הוא דברי בורות', שלכאורה הוא איסור גמור מדינא, כנפסק בשו"ע יו"ד סי' קנו סעיף ב, ואמאי נקט 'דברי בורות' ותו לא מידי.

הנראה פשוט לתרץ הוא, דבדוואי הוא איסור גמור להביט במראה במקום שאין צורך, רק שכונות רבינו הוא לאפוקי דעת הסוברים להיתר בשעת הנחת תפילין להביט במראה, כדי שיהיה התפילין במקום המדויק, על זה בא ואמר שהוא סברת שטות ודברי בורות, ואין מקום להתיי, ומעתה פשוט שהוא איסור גמור, והיינו ש'דברי בורות' לא קאי על עצם ההנהגה של הסתכלות במראה, דזה הוא איסור, אלא הוא קאי על הסברא להתיר בתפילין, על זה אמר שהוא דברי בורות.

עוד הבאתם שם מה שכתב בשו"ת דברי יואל (סימן ד) להביא סעד ולהצדיק דברי רבינו, מהא דלא מצינו שתיקנו בבתי כנסיות מראה לצורך התפילין, אם איתא שצריך להביט במראה בשעת הנחת תפילין, וז"ל שם: ובעיקר הדבר מ"ש שם מן ז"ל אם להסתכל במראה וכו', הנה ודאי שרובא דרובא מכלל ישראל שבכל המקומות ובכל הדורות עם גדולי ישראל היו מניחים התפילין בבית הכנסת ובבית המדרש, ואילו היה דעת איזה מהם שיש צורך להסתכל במראה היו מתקנים מראה בביהכ"ס ולא ראינו ולא שמענו כזאת מעולם, וע"כ שאין צורך בדבדב, ובדוואי צדקו דברי מן ז"ל, עכ"ל.

ולכאורה יש לתמוה מאד על מה שכתב ש'רובא דרובא מכלל ישראל היו מניחים התפילין בבית הכנסת, שהלא ברמ"א מפורש (סימן כה, סעיף ד) ש'נהגו להתעטף בטלית גדול וכו' ואח"כ מניח תפילין והולך לבית הכנסת' וכתב שם במג"א (סי' ג) 'כדי שיצא מפתח ביתו בציצית ותפילין', הרי שהמנהג בכל הדורות היה להניח תפילין בבית ולא בבית המדרש, ושוב אולא לה ראיית הרה"ק מסאטמאהוגם רבינו מצאנו נהג כן, כדאיתא ב'דרכי חיים' (אות נ): "כנס לבית הכנסת לתפלת שחרית חבוש פאר הטלית ותפילין". הרי שלא הניח תפילין בבית הכנסת, ואם כן דברי הרה"ק הנ"ל צ"ב.

ביקרא דאורייתא
משה נתן נטע אנגלרד

בעזה"ש"ת, יום ב' ח' אדר ב' ה'תשפ"ד
לכבוד מערכת הגליון היקר מעין החיים הע"י, אמון.
שלום וברכה!

א. בתוך דבריכם במדור קרויים חיים בגליון הקודש, הבאתם מעשה באדם שחש בראשו ואמר לו רבינו הק' מצאנו ז"ע כי על כך נאמר בעירובין נ"ד ע"א, החש בראשו יעסוק בתורה, וענה לו אותו האיש **המשך בעמוד ה**

הרשב"א ביבמות ע"ו דאפשר ולעומת זאת מסקנת הערוך השולחן (יו"ד סי' ס"א) לאסור.

5. ובפשטות ההבנה להתיי, הוא שכיון שיש עליו חיוב מוזנותיה, א"כ נחשב הנתינה אליו כנתינה לבת לוי גופי, והצד לשלול זאת הוא דהא סוכ"ס הנתינה הוא לישראל, ורק ייגרם ממנה טובה לבת לוי.

6. והנה מבואר באחרונים בדקדוק לשון התורה וכל אשה **חכמת לב** בידיה טו', דהא לכא' קשה כיצד נדבו הנשים מעשי ידיהם הא קיי"ל דמעשי ידיה לבעל, אך כיון דיכולה אשה שתאמר איני ניוזנית ואיני עושה, ובמדבר בלא"ה היו ניוזנית מהמן לחם מן השמים, היו חכמות הלב מתנות עם בעליהם דאיני ניוזנית ואיני עושה ויכלו לנדב מעש"י למשכן.

7. **ברם**, הא בורכא, דהא כל מה דתיקנו מעש"י לבעל הוא רק תקנת חז"ל, ולא דין התורה, ומאיכ"ת שחז"ל יתקנו זאת כבר בדור המדבר שעדיין לא הוצרכו הבעלים לכתת רגלם לפרנסת בני ביתם, וממילא קושיא מעיקרא ליתא.

8. **אך**, הדבר תלוי במה שדנו האחרונים (עי' בשו"ת לבעל האבני מלאים סי' י"ז, והאגוש בהל' תרומות האריך בזה הרבה) **אם** בעיקר הדבר נחשה האשה קנין כספו מעת הנישואין, ויוצא דכסופו של דבר יכול להיות מעש"י מהתורה (כפי שמבואר בספרי זוטא קורח, וראה באר"ש שם לבאר אין יעמוד בקנה אחד עם דברי הגמ' וממילא היה צורך בחכמות לב שיאמרו איני ניוזנית ואיני עושה, או"ד דלא שייכא כלל לגדר של קנין כספו שלא אישות הוא גדר נפרד וברור דעד תקנת חז"ל לא היה צורך לומר איני ניוזנית.

9. **ואם** כנים דברינו יבואר הכל על מכונו, דזה המטרוניא היתה סבורה מעיקרא כצד השני, שהיא חלק מבעלה, וכל מה שצריכה לתת מעש"י לבעלה הוא רק מכח תקנת חז"ל, וממילא סברה דניתן לתת ג"כ לבעל של לוייה דהא הלוייה הוא חלק ממנה.

10. **אך**, לאחר ששמעה שדעת ר"א, שהיה חכמה מצד הנשים לומר איני ניוזנית, ומוכרח דבלא"ה היו צריכות למסור מעש"י לבעלה כעין קנין כספו, א"כ הסיקה שכמו"כ א"א למסור מעש"י לבעל לוייה, דמאיכ"ת לתת לו דהא ישראלי הוא, ואין לו שייכות למטה לוי.

ה. ואסיים שכעת בעת הכתיבה הזדמן לידי הקדמת הרד"ל לפרקי רבי אליעזר, ותמצית דבריו דהרמב"ן סבי"ל דהיה אצל ר"א חרם גמור, רוב ראשונים סוברים דהיה נידוי, והרד"ל עצמו מנסה כחו לטעון דאף נידוי לא היה אלא שהרחיקוהו חבריו, וחלק מראיותיו הוא מכך שנשא בת אוחותו ומסתבר לו שהיה אחר פטירת אשתו אימא שלום בעת הנידוי.

ברכה
עמרם יוסף הלבשרטאם

כב' מערכת הגליון מעין החיים

אעלה בתמצית ע"ג הכתב מה שנתלבן בחבורה בליל שב"ק העבר (פרשת ויקהל), אודות הפולמוס אם ר"א הגדול לוי היה:

א. בדבר מש"כ המעורר הגליון כי אינו מצוי היה לישא שני נשים בזמננו, ומשו"ה הסיק שנשא את בת אוחותו לעת זקנותו לאחר פטירת אשתו - אימא שלום אוחותו של רבן גמליאל, והורקנוס הוא בנה, כיון שהיא הייתה בחיים בעת הסתלקותו:

הנה לכא' אין הדברים נכונים, וראי' ברורה לכך, דהא מבואר בגמ' ב"מ נ"ח ע"ב דבעת שבירכוהו תבירו של ר"א הגדול הייתה דביתהו אימא שלום בביתו, ואף מנעה ממנו מליפול על אפיו שלא ייענש אחיה רבן גמליאל.

והרי מנודה אסור לינשא (עי' מו"ק ט"ו ע"ב, וטור יו"ד של"ד, ומונב דלינשא לאשה שלא היה לו עד כה ודאי אסור), ומבואר בתוס' מו"ק ט"ו ע"ב ונדה ז' ע"ב דהיה לו דין מנודה גמור) וא"כ כיצד יכול היה לישא את בת אוחותו.

ומוכרח שנשא את בת אוחותו קודם לכן אע"פ שהיה לו עוד אשה, והאת לבקשת אמו כמבואר בירושלמי שם ובאדר"נ, וא"כ שפיר מצינו למימר שהורקנוס היה בנו של אמא שלו' (דהא ודאי שמאמא שלום נולדו לו ילדים כמבואר בנדרים דף כ' דשאלו אותה מדוע בניה יפים).

ב. בדבר מה דכתב דזה המטרוניא מסתמא לא נתנה מעש"י, דהאין נראה דהיתה יהודית, נסתרים דבריו מדברי הגמ' ביומא ס"ו ע"ב ד'שאלה אשה חכמה' את ר' אליעזר, ופשיטא דתואר חכמה שייכא רק לבני דת משה, וגם מגוף דברי הירושלמי יש ללמוד כן, והאת מתשובת ר"א להורקנוס בנו דמוטב היה לאבד ממונו כדי שלא יימסרו דברי תורה לנשים, ואם הייתה נכרית טפי הו"ל למימר שלא יימסרו דברי תורה לנכרי, כיון דעובר במגיד דבריו ליעקב במלמדו דברי תורה (עי' חגיגה י"ג ע"ב).

ג. כמו"כ יש להעיר שבכל אופן בתקופה שהיה מנודה היה מנוע למקבל מעשר ומתנות יותר מדכדי חיותו, כמו שנפסק בשו"ע יו"ד של"ד ס"א).

ד. ובגוף הענין נכון אכן לתרץ שהמעשר היה להורקנוס בשביל אשתו שלוייה היתה, ובתוספת לקח ופולפל:

- 1.** הנה יש להבין מאי שייטא דמניעת רבי אליעזר להסביר דברי תורה לאשה החשובה, הפסיקה משו"ה לתת מעש"י להורקנוס בנו.
- 2.** תו יש להתבונן אמאי לא העניקה תדיר מעשר לרבי אליעזר גופי'.
- 3.** גם צריך טעם והבנה למה הוסיף ר"א הגדול בדבריו 'אין חכמה לאשה אלא בפלך, וכן הוא אומר וכל אשה חכמת לב בידיה טו', מה חידש לנו עם פסוק זה.

4. **ולהבין** זאת נקדים לסקור בקצירת האומר מה שדנו האחרונים אם בעל לוייה יכול לקבל מעש"י משום אשתו, דהמנ"ח (מ' שצ"ה) מסתפק בזה, והאחרונים הוכיחו מדברי

מעין החיים

השפ"ד

פורים

במשנת כ"ק מרן רביה"ק
מצאנו ז"ע וצאצאיו

באר החיים - פורים

מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

לאוקמא שכנתא מעפרא, ועטרת זהב גדולה עטרת רומז על מדת כתר, ומודיע הפסוק בזה שהמתיק עד שורש כל השרשים עולם הכתר, דשם לא שייך כלל גזירה, ועל ידי שהמשיך שפע ממקום גבוה כל כך, ביטל עצת הרשעים לגמרי, ולאשר עוז וחדוה במקומו, על כן המשיך שמחה וחדוה בכל העולמות, לכך והעיר שושן צהלה ושמחה.

(דברי שלום, סטראפקוב)

קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם וגו'.

אמרי קדוש כ"ק אאמו"ר הגה"ק זצ"ל שפירש הפסוק, ויעמידם למד לעולם חק נתן ולא יעבר (תהלים קמח), עפ"י דברי הגמרא (שבת דף פ"ח ע"א) וייתיצבו בתחתית ההר, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגייגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם, א"ר אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא, אמר רבא אעפ"כ הדר קבלוה בימי אחשוורוש, דכתיב קיימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקבלו כבר, ואמרינן עוד שם תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית, אם ישראל מקבלים את התורה, אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו, הרי שכל קיום שמים וארץ תלוי רק בקבלת התורה.

והנה אף שקבלו ישראל את התורה, אבל כל זמן שהיה בידם טענת מודעא, והיו יכולים לבטל את הקבלה, שוב היה העולם חוזר לתוהו ובוהו, עד זמן אחשוורוש שקבלו את התורה ברצון, אז תקומה היתה להם, והנה בפסוק הזה של קיימו וקבלו כתוב לאמו, קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנולדים עליהם ולא יעבה וכן אמרינן בגמרא ואימא שיתסר ושיבסר ומשני ולא יעבור רומזים לימי הפורים, וזה שכתוב ויעמידם לעד לעולם, שהיתה לשמים וארץ עמידה לעולם, ושלא יחזרו לתוהו ובוהו, ואימת היה זה בזמן שחק נתן ולא יעבר, היינו בימי אחשוורוש שקיימו מה שקבלו כבר, עליהם ועל זרעם ולא יעבור, מרצונם הטוב, ובטלה טענת המודעא, אז ויעמידם לעד לעולם, ע"כ דפח"ח.

(קדושת ציון, פרשת יתרו)

בשם אביו הרה"ק רבי שלמה מבאבוב ז"ע

יש בהם לימוד זכות וסגוריא על ישראל, וכך יש לפרשם ישנו עם אחד היינו ישראל הם עם אחד, שיש להם אחדות, מפוזר ומפוזר ר"ל ומה שאנו רואים פיזור ופירוד, הוא מסיבה שהם בין העמים, ודין גרמא, ודתייהם שונות ר"ל ומה שלפעמים מעשיהם משונים מכפי דת התורה, הוא ג"כ רק הסיבה מכל עם, והם המונעים והגורמים אשר ואת דת המלך אינם עושים, אמנם אעפ"כ שהם נתונים תחת ידם, מ"מ ולמלך ר"ל מה שנוגע לכבוד מלכו של עולם בעצמו, אין שוה להניחם אין שום דבר שישוה אצלם כ"כ, שיוכל לפעול אצלם הנחה והעזובה ח"ו ממנו יתברך, כי גם נפשו גם מאודו ישליך מנגד עבור קדושת שמו יתברך. (דברי שמחה, ציעשנב)

ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחזר ועטרת זהב גדולה וגו' והעיר שושן צהלה ושמחה.

נראה לי דהנה ידוע מספרים הקדושים, דאם חס ושלום האדם חוטא, ומגיע לו עונש רחמנא ליצלו, ונצטער מיסורין, אז שכניה מה אומרת קלני מראשי קלני מזורעי (חגיגה טו ב). דהא צער ישראל מגיע לעולמות עליונים, כמו שכתוב (ישעיה סג ט) בכל צרתם לו צר, ופירשו הספרים הקדושים הכוונה שבצרת ישראל צריכין להתפלל על צער השכינה, וזה פירוש לו צר, שישאל זוכרים בכל צרתם מצער השכינה לו צר, ובאמת על ידי זה זוכין ססר הצעה, ולכן יש קרי וכתוב, לו ולא, שעל ידי הנ"ל נעשה 'לא צר' באלף.

ומרדכי כשהתפלל ויועק זעקה גדולה ומרה, היתה עיקר כוונתו על צער השכינה, כמו שכתוב (אסתר ד ב) ויבא עד לפני שער המלך, היינו מדת מלכות שרומז על השכינה הקדושה, וכשזכה להמשיך ישועה לכלל ישראל, וישראל שבו בתשובה שלימה מגודל אהבת הנס, וקבלו התורה מחדש, כמו שאמרו חז"ל (שבת פח א) הדר קבלוה בימי אחשוורוש, על ידי זה נתקוממה השכינה מעפרה, והיה כבוד שמים שמעו עמים ירגזון, כי נפל פחד היהודים עליהם.

וזה הכונה ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות, פירוש מה שמרדכי המשיך הישועה מהש"ת, דסתם מלך במגילת אסתר רומז על הקב"ה, בלבוש מלכות היינו שעיקר כוונתו היה על מדת מלכות,

ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב.

צריך להבין אמאי נכתב אצל המן שהוא מס"א לשון שמח וטוב לב, דזה לא שייך רק בקדושה, וי"ל דזאת ג"כ היתה כוונת אסתר שזימנה אותו על המשתה, כדי שמוזה שיאכל מסעודת הצדיקת יבא ללבו הרע איזה הארה, והיינו שמח וטוב לב, שע"כ יהיה בכחו שיעצור א"ע לבלתי יהרוג למרדכי בחמתו הגדולה, כמו שכתבו לקמן ויתאפק המן, דאין זה מדרך הס"א לעצור ברוחם, רק זה היה מסבת שנהנה מסעודת אסתר, היה לו כח להתאפק, עדי שיתיעץ עם זרש אשתו ואוהביו, ואז ע"י עצתם נתלה על העץ אשר הכין למרדכי. (דברי יחזקאל)

כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרג ולאבד ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי אין הצר שוה בנזק המלך.

ויש לדקדק, וכי אסתר הצדיקת היתה רואה אין שמוכרין בני עמה לעבדים ולשפחות ושותקת, בהיות אפשר לה לבקש רחמים עליהם. ואפ"ל דהנה במסכת מגילה דף י"ג ע"ב איתא, לית דידיע לישנא בישא כהמן וכו' עיי"ש, וידוע דאז הסכימו העליונים על כך, והנה בהתוכחה במשנה תורה כתיב בסופה והתמכרתם שם לעבדים ולשפחות ואין קונה, ולא הזכיר אח"כ שום נחמה כמו בפ' בחקותי בסוף התוכחה, וכבר עמד ע"ז הבינה לעתים דרוש נ"ה, וי"ל שזה הוא באמת נחמתם, שכיון שהיה כ"כ בשפלות, זה יה' סיבת נחמתם, כי בודאי מן השמים ירחמו עליהם.

ולפי זה י"ל, שלוה כוונה אסתר באומרה ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי, פי' אילו הי' זה רק קיום התוכחה של והתמכרתם לעבדים ולשפחות, החרשתי כי לא הי' צריכין להשתדלות עבורם כנ"ל, כיון שלא נמכרו רק לעבדים ולשפחות שאין להם קנין בהם, א"כ עדיין לא יצאו מרשות גבוה, והי' ראוי שיהיו בטוחים כי קרובה ישועתם לבוא, ומן השמים ירחמו, אמנם לא כן הוא, כי אין הצר שוה בנזק המלך, ובלשנא בישא דייליה גרים שגם העליונים הסכימו על כך, ע"כ מאין יבוא עזרם, אמנם השי"ת עזר להם מעין לעתיד לבוא, ונהפך הכל לטוב.

ומעתה י"ל שגם הדברים שחשב בהם המן לומר לישנא בישא נהפך הוא, ואדרכא

ילקוט דברי חיים - פורים

מלוקט מפי ספרים וסופרים

פורים

לעולם, על אחת כמה וכמה שבדאי יכולים לפעול גדולות ונצורות.
(סדר השנה האחרונה, עמוד שסב)

חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה ז ע"ב)

הנה שמעתי מאמור שליט"א, שאמר בשם הגאון מצאנו ז"ע ועכ"ל, שעל כן חייב אדם לבסומי בפוריא וכו', כי מחמת ההארות הגדולות שמתגלים בפוריא, יוכל האדם להתבטל ממצאו, על כן חייב אדם לשתות בפורים יותר מהרגיל, למען ירד קצת ממדריגתו, ותשאר בו הנפש, עכ"ל הגאון ז"ל הנ"ל.

(עיר מבצר)

הקדושים, וכאשר שמע הרב הקדוש בעל זרע קודש' מראפשיץ בקשת רבו, צעק ואמר שח"ו לא ימלאו חפצו ורצונו בזה, ולא יביאו לפני את המגילה, כי אם יקרא רבו הקדוש את המגילה כעת בעידא דריתחא, עלול להחזיר את העולם לתוהו ובוהו.

והיו עיניו הטהורות של רבינו זולגות דמעוה, בעת אמרו לאחר הסיפוח, בשם אביו הקדוש רבינו בעל דרכי תשובה, שאמר בשם הרב הקדוש בעל דברי חיים מצאנו: מעתה בוא וראה כמה גדול כח קריאת המגילה בפורים, דהלא אמרו חז"ל לעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות (סוטה י"א ע"א) וגם אמרו (פסחים ס"ח ע"ב) חביבה מצוה בשעתה, ובכן אם על ידי קריאת המגילה בחדש תמוז, אפשר להחריב את העולם, על ידי קיומה בפורים בשעת מצוה, ואין באים להחריב את העולם, אלא אדרבה רוצים להביא השפעות טובות

בסעודת הלילה לאחר קריאת המגילה, קודם שנטל ידיו הקדושות, פתח רבינו [-הרה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל] ואמר: נודע דרכו של הרב הקדוש רבי מנחם מענדל מרימנוב ז"ע, אשר היה צופה למרחוק בענין גלות ישראל, ומסר נפשו לעשות פעלים. ופעם אחת ביומי דקייטא, קרא עצה לטובה לקירוב הגאולה, ויאספו אליו מוקני הארץ צדיקי וגדולי הדוה, כדי לטכס עצה כדת מה לעשות לקרב ביאת משיח צדקינו.

בתוך כך באו הולכי רכיל, ואזלי ואכלו קורצא בי מלכא, ואמרו איכא גוברין יהודאין המטכסים עצה לחתור חתירה נגד המלוכה, ובעקבות זאת נתנו השלטונות את הרב הקדוש מרימנוב במשמר ימים רבים. לאחר השתדלות מרובה פעלו תלמידיו לקבל הורמנא ורשותא להביא לו את כל הנצרך עבורו, וביקש הרב הקדוש שיביאו לפניו את המגילה, והיה בקשתו לפלא בעיני תלמידיו

המשך תורת חיים

"כשהיה פורים בערב שבת קודש היה רבנו עושה הסעודה בשושן פורים ביום ראשון שלאחריו, פעם אחת היה חתונה בראשון בשבת, שהי' כשחל פורים בעש"ק, ורצה רבנו זכרונו לברכה להיות אצל ה'באדעקניס', והכינו הכל שיהיה מוזמן שכשילך רבנו אל הסעודה לבית המדרש, יוכל אז להיות גם אצל הבאדעקניס בדרך אחר, וכן היה שבשעת הליכת רבנו אל הסעודה, אמרו לו שהבאדעקניס הוא כבר מוכן הכל, שלא יצטרך רבנו לילך עוד הפעם, והשיב רבנו אין עושין מצוות חבילות חבילות, והלך רבנו ז"ל אל הבאדעקניס, וחזר לביתו, ואח"כ הלך שנית לבית המדרש אל הסעודה".

והנה במעשה זה היה הנידון אודות ההליכה אל ה'באדעקני', וההליכה אל 'סעודת פורים', אשר את שניהם יחדיו לא רצה רבינו לעשות בבית אחת מדין אין עושין מצוות חבילות חבילות, והלא זהו פעולה אחת של הליכה, ולא מדובר בשתי פעולות או שתי אמירות, ועם כל זה חשש רבנו שגם כאשר מדובר בפעולה אחת אשר על ידה אפשר לקיים שתי מצוות, יש בזה האיסור של עשיית מצוות חבילות חבילות, ולכאורה נמצאנו למדים מכך דבר זה חידוש לדינא, לענין קיום מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים בנתינה אחת, שדעת רבינו הוא, שגם אם אין דברי הטו"א נכונים, ומצד תקנת חז"ל אפשר לקיים מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים בנתינה אחת, מכל מקום יהיה הדבר אסור, משום הדין של אין עושין מצוות חבילות חבילות.

מצד האיסור של עשיית מצוות חבילות, רק משום שתקנת חז"ל בתקנת מצוות אלו היא, שצריך לקיים כל אחת מהן בפני עצמה, והיא דין בצורת קיום מצוה זו, והוא נוקט כן להלכה, שאי אפשר לצאת ידי שתיהן בנתינה אחת, ולדבריו מה שאמרו בבבלי קיימת בנו משלוח מנות ומתנות לאביונים, אסיפא דקרא קא סמיק, והכוונה היתה רק על מתנות לאביונים. אולם מדברי המהרש"א (שם) מבואר שהוא חולק בזה, וסבירא ליה דשפיר אפשר לצאת ידי שניהם בנתינה אחת, ובה מבאר את שיטת הבבלי כאן, ומדלא כתב לאיסור מצד עשיית מצוות חבילות, הרי שהבין גם הוא, שאין איסור של עשיית מצוות חבילות חבילות, כל שהוא בפעולה אחת.

באנו לדון, שלענין קיום מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים בנתינה אחת, אם יש בזה חשש של עשיית מצוות חבילות, נחלקו בזה האחרונים, דעת הכת"ס - אשר לעת עתה היא דעת יחידי - שיש בזה איסור של עשיית מצוות חבילות חבילות, ואילו דעת המהרש"א ואחריו השד"ח והמהרש"ג, שאין בזה שום חשש של עשיית מצוות חבילות חבילות.

אמנם נראה להוכיח כי דעת קדשו של כ"ק מרן רביה"ק ז"ע בענין זה, היתה כדעת הכת"ס ששפיר יש איסור של עשיית מצוות חבילות גם בפעולה אחת, כי הנה מספר המשב"ק הרה"ח ר' רפאל צימעטבוים ז"ל, בספרו 'דרכי חיים' (חלק הסיפורים, אות לג) וזה לשונו:

לעני הכל שעושה שתיים, והכא לא כן, אלא אדרבא, אחת עושה במקום שתיים, ובכונת הלב מה שייך לומר זה דדייקי רבנן לומר אין עושין את המעשה אשר יעשו, ואין כאן עשייה. ע"ש שהאר"ך בזה טובא.

גם המהרש"ג נקט סברא זו בתשו' (חלק א, סימן קא), וז"ל: כי לא שייך לכאן כלל הענין של אין עושין מצוות חבילות חבילות, דאל"כ תקשה כשחל ר"ח בשבת, ואנו מתפללין תפלת מוסף, וכוללין מוסף של שבת ושל ר"ח בחדא תפלה ואמאי לא נימא דאין עושין מצוות חבילות חבילות, ויהיה מוכרח להתפלל מוסף של שבת בפ"ע ושל ר"ח בפ"ע, וכן בכה"ג כשחל שבת ביו"ט, גם כן אנו כוללין ב' המוספין בתפלה אחת, וכן במצות ד' כוסות בפסח, הכוס הראשון של קידוש עולה לכאן ולכאן, וכן כשאכל חטה וגפן וצריך לברך ברכה אחרונה ברכה אחת מעין ג', אנו כוללין בברכה אחת על המחיה ועל הגפן, חי על פרי העץ, ואמאי לא נימא דהוי בכלל אין עושין מצוות חבילות חבילות, ושיצטרך לברך על זה בפ"ע ועל זה בפ"ע... דהענין של אין עושין מצוות חבילות חבילות לא נאמר אלא באם צריך לעשות שני מעשים מיוחדים, כגון להשקות אשה זו ולהשקות עוד אשה אחרת, וכן בכה"ג בטהרת מצורעים, אבל כשבמעשה אחת מקיימין שני מצוות, נראה דלא שייך בו הענין של אין עושין מצוות חבילות חבילות, עכ"ל.

והנה ה'טורי אבן' (מגילה שם, ד"ה קיימת) דן גם כן בשאלה זו האם יכולים לקיים מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים בבית אחת, אבל לא

בארצות החיים

פורים אין צאנו

עבודת השתיה ביום הפורים

אונגארן החליט למרוד בסמכותה של ממשלת הקיסרות האוסטרית, אך כל קשר בין אמירתו הסתומה של מרן הדברי חיים, לבין המצב המתוח בין מדינות עסטרייך ואונגארן לא היו.

הדברים החלו להתבהר לאחר חג השבועות, כאשר פשטה השמועה כי מדינת רוסיה מתערבת בסכסוך, והיא שולחת את צבאה לדכא את המרד, משמעות הדבר היתה, כי גדודי החיילים הרוסיים המזויינים שפניהם מועדות לחזית באונגארן בקו רוסיה-גליציה-אונגארן, יחלפו בעיר צאנו שהיוותה צומת דרכים מרכזית וראשית באותו איזור.

השמועה הלא טובה פשטה עד מהרה, כי הצבא הרוסי קיבל פקודה לחנות ולהתעכב בעיר צאנו, וכעבור ימים מספר להמשיך דרך העיר ביסטנא, למחוז חפצו באונגארן, אז החלו דברי נבואתו של זקה"ק מפורים שעבר להתבהר לתושבי צאנו הפחדים ובהולים מפני הצפוי להם, בד בבד עם החלחלה והחרדה, מפני צבא מסוכן והולל בדרכו לחזית, שהכל מותר ושרוי לו לעשות ככל

סיפר הרה"ק רבי צבי הירש מרודניק ז"ע, שהוצרכו לערב יחד יין ושכר ולפעמים גם משקה מע"ה, בכדי שיוכל רבינו לקיים החיוב של לבסומי בפוריא, בי רק אז חל בו קצת השתנות, והתחיל לדבר דברי קבלה וצירופי שמות ורוח הקודש. (שפע חיים)

פעם אחת בפורים כששתה הגה"ק בעל הבאר מנחם מקאליב זצוק"ל כוסות יין, מדד בכל כוס לראות שלא יהא מלא, השוחט שישב ג"כ בראש שאל אותו, הלא הרבי הוא מחסידי סיגעט, וסיגעט הרי היא צאנו, והה"ק מצאנו היה שותה יין עד שנשתכר, ולמה כבודו הוא זהיר שלא להשתכר, ענה לו הרב מקאליב: כשמשתכרין מאבדין תשעים אחוזים מהשכל, הה"ק מצאנו היה בעל מח גדול, שאפילו בהעשרה אחוזים משכלו השיג יותר מאחר עם כל שכלו, ונשאר בדביקות להשי"ת, אולם אם אני אשאר בעשרה אחוזים, לא ישאר לי כלום, על כן אין אני יכול להרשות לעצמי להשתכר.

(שיח זקנים)

הה"ק רבי נתן דוד משידלובצא ז"ע היה פעם בפורים אצל מרן הדברי חיים, וכיבדו מרן הד"ח שישתה כוס יין, אבל בנו של הה"ק משידלובצא הראה לאביו שלא ישתה עפ"י פקודת הרופא, כי זה מוזיק לבריאותו, הקפיד הה"ק משידלובצא והתרעם באמרו: "אפילו אם הרב מצאנו היה נותן לי לשתות כוס סם המוות, ג"כ הייתי שותה ללא היסוס".

(שיחתן של עבדי אבות, עמוד 50)

אחר התפילה היה רבינו תיכף הולך לסעודה, ולא היה מאריך בשלחן הסעודה זאת, ואחר ברכת המזון התפללו תיכף מנחה, והיה המנהג שבאו אז כל סוחרי יין שבעיה, והביאו כל אחד יין טוב עבור רבינו, ואחר המנחה נכנס רבינו לחדרו, ואיזה חשובים עמו, ורבינו ישב אצל השלחן וסיפר עם אנשיו, וסוחרי היין העמידו יין על השלחן, ורבינו שתה יין הרבה עד שהקיא, ואחר כך שכבר במטתו קצת והאנשים יצאו מחדרו, ובלילה לערך שעה עשירית הכינו עצמם לתפילת מעריב, והיה מגיע זמן הסעודה הגדולה לערך שעה י"ב בלילה. והסעודה היתה נמשכת לערך ד' שעות.

(דרכי חיים, חלק הסיפורים, אות לא)

אחר מנחה נכנס לחדרו ועמו עוד כמה אנשים חשובים, ורבינו ישב אצל השולחן, וסיפר עם אנשיו, ובאו כל הסוחרי יין שבעיה, והעמידו ינם יין טוב על השולחן, סעודה זו היתה נקראת משתה היין.

העמידו כלי גדול על השולחן, לשם שפכו כל מיני יינות ומשקאות חריפים וי"ש, אח"כ אמר בלשון קדשו, גלוי וידוע שלו היו נותנים לי כל חללי דעלמא, לא הייתי שותה ומפסיד את מוחי, אבל זקני החכם צבי היה אומה שבכל מקום שאמרו רז"ל חייב, החיוב הוא במסירות נפש, וא"כ חייבים למסור נפשינו על זה. ואמר בהתלהבות בקול: "נו, תנו לי לשתות", ושתה הרבה עד שהקיא, והחל לומר סתרי תורה ודברי נביאות, אך היה שנים שלא שתה כי אם מעט יותר מהרגיל.

(קונטרס אורח חיים, חודש אדר)

מנהג כ"ק אאזמו"ר בעל דברי חיים מצאנו זצלה"ה היה ביום הפורים, אחרי סעודת פורים ברכו ברכת המזון, ואחר זמן מה עשו סעודה מיוחדת לשתיי יין, את הסעודה הזאת קראו משתה היין.

(כל הכתוב לחיים, עמוד נד)

סיפר הגה"צ רבי אברהם יצחק וויינבערג זצוק"ל, אב"ד קליינווארדיין, שהיה פעם בפורים בצאנו, וכשמרן הדברי חיים שתה עד שנשתכר, חישוב הה"ק רבי שלום מקאמינקא ז"ע שעכשיו הוא שעת הכושה, ושאל את מרן הד"ח, הנה הלא היינו שנינו תלמידים בראפשיץ, ואיך נהיה שאתה רבי, ואני נשארתי לא כלום. ענה לו מרן הד"ח: "רבי? אני אינני רבי, אינני יודע אם יש בזמנינו רבי, אבל חסיד זעמיר ב"ה יא", שאל לו הה"ק מקאמינקא: "ואיך נעשית חסיד?", ענה לו: "למדתי כל האורחות צדיקים", אמר לו הה"ק מקאמינקא: אני כבר למדתי עשר פעמים ספר אורחות צדיקים, אמר לו מרן הד"ח, כשלמדתי לא זותי מהשורה שלמדתי, עד שלא הרגשתי שאני במדריגה זאת, אמר הה"ק מקאמינקא, א"כ אני רואה שמעולם לא אהיה כזאת.

(שיח זקנים)

ראצפערט

רבינו היה עורך בחג הפורים את סעודת היום בכבוד רב וכל מיני טוב היו מביאים אל השלחן, אולם הוא לא היה משתכר בה, שאלו אותו פעם זקני החסידים למה אינו משתכר, הלא אמרו חז"ל שחייב אדם להתבשם עד לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, וידועה עבודתם הנשגבה של צדיקים ביום זה, וגם אביו מרן מצאנו וחותנו הרה"ק מהארנסטייפל היו שותים עד שלא ישנו.

ענה להם רבינו ברוב ענותנותו, יהודי ששותה לשכרה ביום הפורים צריכה דעתו להשאר צלולה במאה אחוז, ורק אז מותר לו לשתות, ואבי ז"ל גם אחרי ששתה היתה דעתו צלולה בדיוק כמו דעתי לפני ששתיתי, ואני איני יכול להוכיח כך ולהיות כמוהו, ולכן איני שותה.

אולם פעם בהיותו אצל חותנו בהארנסטייפל ביום הפורים, שתה הרבה, עד שהרבנית ע"ה בכתה מפחד, אמר לה אביה, בפורים מותר לו לשתות, הוא איש אמת.

(רביה"ק מראצפערט)

כאבוב

פעם כאשר ערך כ"ק מרן מוהר"ש זצוק"ל את שלחנו ביום הפורים, היתה חבית מלאה שכר מונחת על השלחן, וכמה בחורים היו דוחפין זה את זה לגשת להחבית, למלא הכוסות שבידם, ביניהם הב' המופלג בעריש נייגרעשל ע"ה, קרא לו כ"ק מרן זצ"ל ואמר לו: "בעריש, למה אתה דוחק את עצמך כל כך, אם תקדים את חבירך לפניך שהוא יוכל לשתות תוכל לקיים בזה מצות ואהבת לרעך כמוך", ענה הב' בעריש הנ"ל, אבל אם אקדים את חברי לפני, ולא ישאר שכר לצורכי, האם אוכל לקיים בזה מ"ש חכמים מיחייב איניש לבסומי בפוריא? אמר לו כ"ק מרן זצ"ל: "אמרת כהוגן, אבל שמע נא אמרתי, הנה תראה שלא אמרו חז"ל מיחייב איניש להשתכר בפוריא, אלא מיחייב איניש לבסומי בפוריא, וכוונת קדשם בזה שבים הפורים ראוי שיתעלה האדם בעבודת ד' ליעשות געהיבן, והנה עי"ז שמקיים האדם מצות ואהבת לרעך כמוך, מוכשר ומסוגל מאוד להתעלות ולהתבסס בתורה ועבודה, כראוי ליום קדוש הזה.

(פרי הכרם, גליון ה)

שינאווא

פ"א בסעודת פורים לא היה משקה לשתות, הכריז הרה"ק משינאווא מי שיביא ניין טעם מעד אני מבטיח לו עשירות, בין החסידים ישב אז רבי אבאלע מפשיזאווא, איש עני ואביון ידוע לבטלן, כששמע דיבורים אלו מהרה"ק ז"ל קם מהשלחן בתמימות, ולקח הכיס של הטלית ותפילין תחת זרועו ויצא לשוק, הוא נכנס לשענק אחד, וביקש שימדדו לו ניין טעם מעד בהקפה, והוא נותן למשכן הטלית ותפילין שלו, בעל השענק שחק ממנו ומדמינו, שעני זה חושב שיזדמנו לו מעות לשלם עבור המשקה. הוא יצא מהשענק, ובגודל האמונה בהבטחת רבו לא נפל רוחו, והלך לשענק אחר, אך גם בעל השענק השני לא שת לבו לכל דבריו והבטחותיו, ככה הלך משענק לשענק.

עד שנכנס לשענק אחד, ובעל השענק נכנס עמו בדברים, ושאל אותו בודאי יש לך איזה חשבון איך תשלם עבור המשקה, הגד נא לי מהו חשבונך, רבי אבא ענה בתמימותו, וסיפר לו מה שהבטיח הרה"ק ז"ל, הגיב בעל השענק בהיתול, אתה תצליח ותתעשר כמו שרבי יעקב הגביר נעשה יוד, כוונתו היתה כי הגביר הנ"ל התחצף קצת נגד הרה"ק רבי מלך רודניקער, בעת נסעו עבור פדיון שבויים, כשביקש מהגביר סכום גדול, רבי מלך רודניקער נתן לו לטותא רח"ל, ודבר זה היה ידוע לרבים, והלה עמד בעשרו ולא ירד כלל מנכסיו, רבי אבא הלך לו משם ובאין ברירה חזר לשלחן הרה"ק ז"ל בידיים ריקניות.

כשנכנס להשלחן פנה אליו הרה"ק ז"ל: אבאלע, היכן הוא המשקה? ענה רבי אבא וסיפר, כי השענקער לא רצו ליתן לו, והוסיף מה שאמר השענקער הנ"ל כי אתה תתעשה, כמו שרבי יעקב הגביר ירד מנכסיו, כששמע הרה"ק דיבורים אלו נשתנה צורתו הקדושה, ופניו נעשו חיוורים כסיד, ואמר: "אם כן שמספרים אחר מטותן של תלמידי חכמים, מוכרח אני להגיד ולגלות האמת אודות הגביר הנ"ל".

וסיפר הרה"ק, בעת שהוצרכתי לנסוע לרוסיה עם בני רבי משה'לע, כדי ליקח חליצה מאלמנת בני ה' נפתלי ז"ל, וכמובן שנסייעה כזו עלה להון רב (וכ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א [זצ"ל] מספר הטעם. כי רבי משה'לע משינאווא היה אדם חלוש מאד כידוע, ולכן הוצרך לנסוע בעגלה מיוחדת עם כרים וכסתות ומשמשים), הודעתי לרבי יעקב הגביר, שהנני מבקשו שיבוא אלי, הלה בא ובקשתיו שילוה לי הסכום הנדרש.

פתח רבי יעקב ואמר: האמת אגיד כי הרבי לא היה צריך לקרוא אותי, כי כבר הכנתי א"ע לנסוע להרבי, כי הלא הרבי ידוע שיש לי לטותא מרבי מלך רודניקער ז"ל, ולהוי גלוי וידוע להרבי שמהיום ההוא נתהפך עלי הגלגל, וכל רכושי הולך לאט לאט לטמיון, ומה שאני מחזיק מעמד ואין הדבר ניכר אצלי, הוא משום שהלא שמי הולך למרחוק כעשיר גדול, וכל אחד שיש לו מעות כגון דנוניא או שכירות של יתומים שעובדים וכדו', מניחים אצלי שאשקיע בעסקי, וע"י ממונם הנני מסכה ומחפה על שברי, אולם בזמן האחרון - המשיך רבי יעקב - באו מים עד נפש, וא"א לי להמשיך ועוד מעט ואתמוטט לגמרי, ולבי עלי דוי על כל אותן שהשקיעו אצלי, בעה"ב אברכים יתומים ויתומות, כל ממונם שאספו בזיעת אפם ילך לטמיון, ואני אנה אני בא, ע"כ סיים רבי יעקב אם הרבי יכול להוציאני מהלטותא של רבי מלך רודניקער אז איני צריך להלוות לרבי רק אתן לו במתנה בחפץ לב כל הסכום הנדרש, ואם לאו אין לי גם להלוות להרבי, כי במצב זה אני נקי מנכסיו.

עניתי לו - ממשיך הרה"ק ז"ל לספר - שאני צריך להתיישב בדבה, למחרתו קראתי לו ואמרתי, שנתיישבתי שבודאי מסכים רבי מלך שישאר בעשרו, כי הלא מה שנסע אז היה לקבץ מעות עבור פדיון שבויים, ואין לך פדיון שבויים גדולה מזו, כי הלא אם תתמוטט ישארו כ"כ אנשים רצוצים ושבורים, ואדעתא דהכי בודאי לא היתה כוונתו של אותו צדיק להקפיד עליך, ולא יחול הליטותא הנ"ל (אאמו"ר זלה"ה בכל פעם שהיה מספר עובדא זו. היה מוסיף בנוסחא זו. שמעתי מאבי ז"ל שהרה"ק אמר כן מסברא דנפשיא. אכן חסידים היו מספרים שהרה"ק ז"ל אמר שראה בלילה את רבי מלך רודניקער, ורבי מלך אמר לו דבר זה, ושמוחל לו), ורבי יעקב נתן לי כל הסכום שהיה נדרש לי.

וסיים רבנו ז"ל: כעת שמספרים אחר מטותן של ת"ח, הנני מוכרח לגלות שהלטותא של רבי מלך רודניקער היה חל על הגביר הנ"ל, ורק אני הוצאתי אותו מהלטותא, ופנה רבנו אל רבי אבאלע ואמר, כיון שכונתך היתה רצויה הנני מבטיחך עשירות, וכן הוה, שהצליח ונעשה עשיר גדול, ואח"כ השתדך עם הרה"ק רבי משה'לע משינאווא, ועוד מגדולי דורו.

(פי צדיק)

העולה על רוחו, פיעמה התקווה בלבבות כי חזונו של רבינו יתקיים, והחיילים יפסחו על העיה. אך ככל שנקפו הימים, הלכה ודעכה תקווה זו, קצינים רוסיים סבבו כבר בין בתי העיירה, ואיתרו מקומות לינה לפיקודיהם, כל בית אב חייב היה לפנות חדר או שתיים עבורם, הפחד והמהומה שלטו בכל.

כאשר באו לבשר לזקה"ק על השמועה הלא טובה, נענה מיד: "אני את הרשע הזה לא אכניס לצאנו, וכבר מילתי אמורה על כך, שלכאן הוא לא יכנס", כשנכנסו שוב לקודש פנימה דחופים ובהולים, ובישרו כי השיירה חונה כבר לא הרחק מכאן בעיר בייטש, ענה זקה"ק: "מה לי היכן הוא נמצא כעת". כשבאו לספר כי מושל העיר צאנו יצא לקראתם עם משלחת נכבדה, וממתינים הם במרחק של כחצי קילומטר מצאנו, ובעוד חצי שעה הינם בשערי עירנו, שוב אמר זקה"ק: "לא אניח לו להיכנס לצאנו, הוא לא יבוא".

ושח רביה"ק מגארליץ שידועה היתה אמונתו באביו הקדוש עד אין לשעה שגם אותו יזעזע מצב נורא זה, שהרי זה כבר פאר-פאלין ולאחר מעשה, ומסתמא כך רצו משמים, וכמו בחורבן בית המקדש, גזירה היא מלפני, ומה פשר דברי אבי, אולם לפתע ללא שום השגה על מה ולמה ומה נשתנה, ונגד כל הגיון ולו הפחות ביותר, קבלו המפקדים פקודה ממשלתית - בהיותם כפסע מהעיר צאנו - לסגת מדרך זו הפונה לצאנו, ולפנות לדרך מלאה חתחתים ומהמורות, הרים וגבעות, צוקים וסלעים, דרך העיר דוקלא, ואכן באין להם ברירה הסתובבו עם כל הציוד הכבד - קני תותחים שסחבו, קשורים עם חבלים על גבי בהמות משא, ועוד כלי משחית, ויהינו לעלות ההרה, דרך ארץ לא זרועה, ורגליהם יורדות מוות, כשאלפי פגרים מתים נפלו מהם בנתיב המסוכן שבחור עבורם. (צבי תפארה, ח"א, עמ' רלה)

גארליץ

שמעתי ממו"ז בעל פתחא זוטא זצ"ל, בשם הרה"ק מגארליץ ז"ע שאמר, פעם אחת התפלל שמונה עשרה דמנחה בפורים, ובאמצע השמונה עשרה הרגיש שכרות, הפסיק והלך לו, ולא גמר השמונה עשרה. (שו"ת קנין תורה, חלק ב, סימן צב)

האראנסטייפל

סיפר כ"ק אדמו"ר בעל 'דברי שלמה' מבאבוב זצ"ל: **פעם** באה אשה אחת לפני הרה"ק רבי מרדכי דוב מהורנוסטייפל זצ"ל, והגידה לפניו שנולדה לה ולד לאחר גירשה מבעלה כ"ג חודש, ותחינתה בפיה להתיר לה את פרי בטנה, בטענה שיש מקום שהעובר ישנה במעי אמו לזמן רב כזה, ואכן הבטיח לה הרה"ק שכאשר יזדמן לפניו שעת הכושר יערוך תשובה להתיר ולדה.

והנה מנהגו בקודש היה שביום הפורים באמצע הסעודה היה לוקח הכלי הגדול שהיה נוטל בה ידיו לנטילת ידים, והיה שופך לתוכו מינים ממינים שונים י"ש ועוד משקאות המשכרים, וכך שתה ממנו כמה פעמים.

אמנם בשנה ההוא היה לו הוראה מהרופא שאסור לו לשתות משקה, אך הרה"ק רבי מאטלי לא שעה כלל לדברי הרופא, רק שתה כמהנהגו בכל שנה, ואשתו הרבנית הצדיקת רייצא ע"ה בת רבנו הקדוש מצאנו זצ"ל, עמדה על יד הדלת, וביקשה והתחננה כל הזמן לפני בעלה הק' שלא ישתה.

באמצע שתייתו קם הרה"ק רבי מאטלי מכסאו, והתחיל להסתובב בחדרו ואמר לה בזה"ל: "דיין טאטע האט דיר צו א גוטען שיכור פארקויפט", ומיד ישב חזרה על מקומו, וביקש שיביאו לו נייר ועט לכתובה, וכתב אז תשובה חריפה ומסובכת של הרבה דפים להכשיר ולדה של האשה הנ"ל, והיא נדפסה בספרו שו"ת עמק שאלה אהע"ז סימן ז' ע"ש.

והגאון הבית שלמה באהע"ז סי' ט"ו חלק עליו ופסל את הולד, אבל הרה"ק מהורנוסטייפל ערך עוד פעם תשובה שנדפסה שם בס' ח', אשר בה דחה השגותיו של הבית שלמה, ומסיק שהולד כשר.

וסיפרה הרבנית הצדיקת אשת הרה"ק מהרש"א מראצפערט זצ"ל, שהיתה בתה של הרה"ק מהורנוסטייפל, שאמנם לא ארכה המחלוקה הזאת בין הני תרי אריותא, כי מיד שהתחיל הולד ההוא להתגדל, ראו כולם שהצדק הוא עם אביה הרה"ק מהורנוסטייפל, כי היה דומה ממש לאביו כשני טיפין מים, והוסיפה שגם היא בעצמה הכירה את האב ואת הבן, ואמרה שממש לא היה שום חילוק בין הבן להאב, ובכך נשקטה המחלוקת.

(פקודת אליעזר)

תורת חיים

עיונים וביאורים במשנתו של
כ"ק מרן רביה"ק מצאנז ז"ע

בירור דעת רבינו בענין קיום מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים בנתינה אחת

במעות מעשר ואפשר לו בלא"ה, ואפשר שזה טעמא דירושלמי דמשמע מדשלח לו קיימת בנו רק מתנות לאביונים, ומשלוח מנות לא יצא, וי"ל בדיעבד אם מתכווין לשניהם בבת אחת יצא, אלא שאין נכון לעשות כן לכיון לשנים משום חבילות, ולכן שלח לו קיימת בנו רבינו מתנות לאביונים לבד, כי מסתמא לא לצאת ידי שניהם התכוונת, דאין עושין מצוות חבילות, וגם אני לא קבלתי רק למתנות לאביונים, ולא עבור משלוח מנות, ממילא לא קיימת רק מתנות לאביונים, עכ"ל.

אולם ה'שדי חמד' (כללים, מערכת א, אות לט) כתב להשיג עליו, והקשה בזה"ל: ומה שחקר שם הכת"ס בשולח מנות לעני ומתכוין שיהיה גם למתנות עניים, או שמקיים משלוח מנות במעות מעשה, אם יש בזה משום אין עושין מצוות חבילות חבילות, אינו מוכן לקוטן עניות דעת, דהא דאין עושין מצוות חבילות חבילות, שייך דוקא כשעושה שתי המצוות ממש, אלא שעושה אותם בבת אחת, לא כן בשעושה מעשה אחת, ורק מכוון לשתי המצוות שיעלה לכאן ולכאן, אין כאן עשיית מצוות חבילות, וצ"ע, עכ"ל.

והשד"ח מצייץ לספר 'יעין אברהם' (או"ח, סימן נ) להגאון רבי אברהם פלאג"י זצ"ל, שכותב סברא כזו לענין מה שנסתפקו בני החבורה, במעשה שהיה שגמרו ב' מסכתות ביחד, אם היו יכולים לעשות יומא טבא לשתיהם ביחד מההוא דאין עושין מצות חבילות חבילות, וכותב שם ש"הארי שבחבורה כבוד מהריב"א ז"ל פשיט לן ממאי דכתבו הפוסקים לגבי קידוש, דכל הכיא ששני המצוות הם ממין אחד לית ביה משום ליתא דאין עושין מצות חבילות חבילות, ונידון דידן דכותיה היא", וכתב על זה מהר"א פלאג"י: "דלא נגע ולא פגע עם ענין אין עושין מצות חבילות חבילות, דבמצות דהם נכרים

נשיאה שדר ליה לרבי אושעיא אטמא דעיגלא תלתא וגרמא דחמרא, שלח ליה, קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. לעומת זאת בירושלמי (מגילה פ"א, ה"ד) מובא מעשה זו בשינוי גירסא, וכך איתא בירושלמי: ר' יודן נשייא שלח לרבי הושעיה רבה, חדא עטם וחד לגין דחמא, שלח ואמר ליה קיימת בנו ומתנות לאביונים, חזר ושלח ליה חד עיגל וחד גרב דחמא, שלח ואמר ליה קיימת בנו ומשלוח מנות איש לרעהו.

ובפשוטו שינויי הגירסאות הוא מכח החקירה הנ"ל, שהבבלי סובר שבפעולה אחת אין איסור של עשיית מצוות חבילות, ולכן שפיר אמר רבי אושעיא לרבי יהודה נשיאה: קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים", כי אפשר לקיים שני מצוות בפעולה אחת גם יחד, אבל הירושלמי סובר שגם בפעולה אחת איסור לעשות מצוות חבילות, ולכן אי אפשר לקיים בנתינה אחת גם מצות משלוח מנות וגם מצות מתנות לאביונים, ולכן גרסו בשולח פעמיים, ובפעם הראשון אמר לו "קיימת בנו ומתנות לאביונים", ובפעם השניה אמר "קיימת בנו ומשלוח מנות איש לרעהו", כי אי לאו הכי אי אפשר שבפעם אחת קיים את שניהם, כי אין עושים מצוות חבילות חבילות גם לא בפעולה אחת.

למעשה, בשו"ת כתב סופר (או"ח סימן קלט) כתב לדון האם אפשר לצאת ידי חובת משלוח מנות ומתנות לאביונים בנתינה אחת, מכח האיסור של עשיית מצוות חבילות חבילות, ואכן כתב לפשוט מדברי הירושלמי הנ"ל לאיסור, וזה לשונו: יש לי מקום עיון אם יש בזה משום אין עושין מצות חבילות לצאת משלוח מנות ומתנות לאביונים בבת אחת, או לקיים משלוח מנות

איתא בגמרא (פסחים קב ע"ב) אמר רב ששת אין אומרים שתי קדושות על כוס אחד, מאי טעמא, אמר רב נחמן בר יצחק לפי שאין עושין מצוות חבילות חבילות. כיוצא בזה תניא בסוטה (ח ע"א) אין משקין שתי סוטות כאחת, ואין מטהרין שני מצורעין כאחת, ואין רוצעין שני עבדים כאחת, ואין עורפין שתי עגלות כאחת, לפי שאין עושין מצוות חבילות חבילות. וכן פסק הרמב"ם (פ"א מהלכות טומאת צרעת, ה"ו: פ"ג מהל' עבדים, ה"ט: פ"י מהל' רוצח, ה"ה) לגבי ההלכות הנוכרות בברייתא, הכל מטעם שאין עושין מצוות חבילות חבילות (זולת לענין סוטה שם כתב טעם אחר ואכמ"ל), וכן נפסק להלכה ב'טור' (או"ח סימן רשא) ובשו"ע (שם סעיף ג, וסימן רצט סעיף ד).

ונחלקו הראשונים בטעם האיסור, רש"י ותוס' בסוטה (שם) כתבו הטעם משום שעל ידי שהוא עושה שתי מצוות בבת אחת, הדבר נראה עליו כמשאוי, וכמי שמבקש להיפטר הימנו, וכן פירש הרשב"ם בפסחים (קב ע"ב), לעומת זאת התוס' במו"ק (ח ע"ב, ד"ה לפי) כתבו הטעם, משום דבעינן שיהא לבו פנוי למצוה אחת, ולא יפנה עצמו הימנה.

והנה יש לחקור האם האיסור של חבילות חבילות הוא דוקא, כאשר האדם עושה שתי פעולות בבת אחת, כמו שתי אמירות קידוש, השקאת שתי סוטות, רציעת שני עבדים, אבל פעולה אחת אשר על ידה מתקיימת ממילא שתי מצוות, בזה אין האיסור של חבילות, או שמא בכל גוונא אין עושין מצוות חבילות חבילות, וגם כאשר הוא באופן של פעולה אחת ושתי מצוות, יש בזה איסור זה.

ולפום ריהטא נחלקו בזה הבבלי והירושלמי, דהנה איתא בגמרא (מגילה ז' ע"א) רבי יהודה

נדבת

הרה"ח ר' אשר מאיר הכהן ברכר הי"ו

לרגל שמחת אירוסין בנו המופלג הבחור החתן המזולל בתשכחות

כמר דוב נ"י

למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

יזכה לראות רוב נוחת ותענוג דקדושה ממנו ומכל יוצאי חלציו שיהי'

לאורך ימים ושנים טובות

ברכת מזל טוב

לאביו היקר והנכבד

הרה"ח מו"ה חיים דוד הכהן ברכר הי"ו

לעילוי נשמת אבינו
הרה"ח ר' נתן שטרן ז"ל
ב"ר אליהו ז"ל

אשר שימש עשרות בשנים נבאי נאמן

בבית המדרש הגדול נארליין - צאנז

גלב"ע י"ג אדר תשס"ו לפ"ק

ת.נ.צ.ב.ה.

יצא לאור בעק"ה ובס"ד על ידי מכון 'מעין החיים' נארליין צאנז, ת.ד. 220 בני ברק יצ"ו

להערות והתגובות, מודעות והנצחות, למס' פקס: 1533-5793027 או באימיל: tzanz1234@gmail.com - עד יום שלישי בערב